

דרישה וחקירה

להערות והצטרפות לרשימת התפוצה, יש לפנות לעורך: יהושע לינטופ בכתובת: lintop200@gmail.com

מדורים מגדולי ישראל

'אורות אילת השחר' / מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן זצוק"ל (עמ' 2): בשנים הקודמות הקפיד רבנו להכין מים לכל הפסח, ושנה אחת הרבנית שכחה ושתתה מים רגילים והצטערה הרבה, ומאז הפסיק במנהגו זה [ולא חזר למנהגו הראשון גם אחרי פטירתה].
'חיים של תורה' / מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל (עמ' 3): בדין 'שואלין ודורשין קודם הפסח' ועיני פסח. הדרכות וחיזוקים / מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל (עמ' 4): צריך לדעת [גם מי שאינו שייך לזה, צריך להשפיע על אחרים שיידעו] כי המכשירים האלו הם גיהנום ממש, ששורף את הנשמה, ומרחיק את האדם מן הקדושה, ועל ידי זה נהפך להיות כמו בעל חי, ומי שנתפס בזה, נמצא בבעיה קשה מאד.
'מתיקות התורה' / מרן עמוד ההוראה הגר"י זילברשטיין שליט"א (עמ' 5): אשתו נתקפה חרדה, ונתן לה את הרכב, כדי שתסע לקרוביה בעצם יום השבת, האם עשה כדין? □ תשלום שכירות על חנות או פעוטון שהיו סגורים במלחמה.

מדורים על הפרשה והמועד

'אוצרותיהם אמלא' / הגר"א טורק שליט"א (עמ' 6): כידוע זכה ה'בית יוסף' למגיד משמים שירד לגלות לו תעלומות חכמה, וחלק מן הדברים שגילה לו כתב ה'בית יוסף' בחיבורו 'מגיד מישרים'. ובפרשת שמיני בעניין נדב ואביהוא אמר לו המגיד כך...
'פניני פרשת השבוע' / הגר"א קובלסקי שליט"א (עמ' 8): פחות מעשרה חודשים מאותו יום, שש מוישלה בהתבשרו על התינוק החדש שהצטרף למשפחה. 'אמרת לך, ידעתי!' – שאג הקטן בקול מאושר, לוקח קרדיט על השמחה המשפחתית המשותפת בגלל שהתפללתי אז, כשהעליבו אותי!
'ווארטים וסיפורים' / הגר"ש קולדצקי שליט"א (עמ' 9): תמצית סיפור יציאת מצרים ע"פ מדרשי חז"ל [ח"א].
'עשרה מי יודע' / יהושע לינטופ, הגר"ש סטורין והגר"ש חזקיה שליט"א (עמ' 13): ביאור ה'חסרון כיס' בקרבן עולה □ גדר ב' חטאי העגל □ ברכת 'שהחיינו' על קרבן המנחה.

מדורים שונים

'מתיקות השבת' / הגר"ש לוינשטיין שליט"א (עמ' 12): ה'יה זה פשנזקק פעם לבדיקת דם. לאחר שהסתימה הבדיקה הבחין האח הרפואי שכמות הדם במבחנה אינה מספקת, וצריך עוד פעם להחדיר מחט ולהוציא כמות נוספת של דם. אמר האח: 'אעשה את הבדיקה במקום אחר'. אך רבנו אמר: 'לא לא, באותו מקום!' "אבל באותו מקום זה יכאב מאד?" תמה האח...
'שתולים בבית ה' / הגר"י פליסקין שליט"א (עמ' 16): מגיד שיעור בישיבה לצעירים הציעו לו סנדקאות, והדבר יהיה כרוך באיחור של 10 דקות לשיעור היומי בישיבה. אמר הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, פשוט שאין לאחר את השיעור בשביל הסנדקאות...
'אוצר היסודות והחקירות' / יהושע לינטופ (עמ' 15): עיני קרבן פסח.
המדורים: 'ביאורי תפילה' (עמ' 18) □ 'מחודדים בפיד' (עמ' 18) □ 'מרגליות שאול' (עמ' 19) □ 'דיבורים טובים' (עמ' 20)

אסור לקרוא בזמן התפילה וקריאת התורה □ ניתן ללחוץ על שם המדור ולהגיע ליעד [במהדורה הדיגיטלית]

אורות אילת השחר

עובדות והנהגות ותשובות ממין בעל 'אילת השחר' זצוק"ל מתוך הספר 'כאיל תערוג'

הנהגות רבינו בימי הפסח

אכילה פעמיים ביום

בימי הפסח היה רגיל לאכול [כפי כוחו לאכול כזית כדא"פ של מצה] פעמיים ביום סעודת פת, כדי לאכול כזית מצה בכל פעם, לקיים מצות מצה כדברי הגר"א. [וגם כדי לאכול ב' סעודות פת בכל יום בחוה"מ]. ובשביעי של פסח אוכל גם סעודה ג' וכמ"ש במעשה רב או' קפ"א.

והעיר רבנו שהרוצים לקיים את דברי הגר"א כדאי שיכוונו לשם מצוה, כי במצוות קיומיות בעיני כוונה. דיל"ע אם לדעת הגר"א צריך לכוון באכילת מצה כל ז' לשם מצוה, דאפי' למ"ד בעירובין צה, ב מצוות אין צריכות כונה ל"ל שזה דוקא במצוה חיובית אבל במצוה קיומית אולי צריך כונה.

והנה בתרגום יב"ע בפרשת ראה (טז, ג) כתב שבעת ימים תיכלון מצה לשמיה פטיר, ולכאורה היכן יש דין לאכול מצה לשמה כל שבעה. אמנם אם נאמר

שיש מצוה באכילת מצה כל שבעה וס"ל שצריך לכוון לשמה א"ש, והעירו דבשדי חמד (חלק ח' מערכת חמץ ומצה סי' י"ד אות י') כבר הביא ראיה זו. [ונשאל האם יש לחוש לבל תוסיף לשיטות דאין בזה מצוה, ואמר דאין לחוש לזה, וראוי לכוון]. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' תקיד)

ונסתפק רבנו דהנה הטור (סי' תקכ"ט) כתב בשם הרמב"ם שצריך לאכול סעודה ג' גם ביו"ט ועי"ש בב"י שאינו מוכרח בדבריו, ובשו"ע כתב דלא נהגו לעשות בו סעודה ג'.

ויל"ע באדם שאינו יכול לאכול גם סעודה ג' וגם בלילה האם עדיף שיאכל ביום ולנהוג כדעת הטור או עדיף שיאכל בלילה כמש"כ דראוי לאכול בחוה"מ פעם ביום ופעם בלילה? (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' תקיט)

ושנה אחת נחלה רבנו מרוב מצות שאכל, שלא היה רגיל לאכול פת במשך השבוע, והוצרך לעבור ניתוח מחמת זה.

כזית כל שבעה

הנה המצוה היא באכילת כזית, וא"כ הרוצה לקיים מצות אכילת מצה כל ז' צריך להקפיד לאכול כזיתים שלמים ממצה שמורה בתוך כדי זמן שיעור אכילה, ובאמת צריך שימת לב לזה בשביל ברכת המזון, שהרי צריך לאכול כזית בכדי אכ"פ, דאל"כ הרי הוא כאוכל מאכלים אחרים. אמנם אם יש מצוה בחצי שיעור, עיין משנה למלך הל' חמץ ומצה פ"א ה"ז, יש קיום מצוה גם באכילת חצי כזית. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' תקיד)

ומספר הגר"י סוקל: נכנסתי לרבנו במוצאי שבת חוה"מ פסח (תשס"ב), והי' באמצע סעודת מלוה מלכה והי' מדוד לו בדיוק מדה של כזית, ואמר שתמה על אלו שאוכלים סתם מצות בלא למדוד, הרי יכולים לאכול מאכלים אחרים כגון תפ"א שאינם יקרים כ"כ, וכל מה שאוכלים מצה הוא ודאי כדי לקיים מצות מצה, [כך היה פשיטא ליה], ולמה לא מודדים כזיתים, והלא

אם אוכל כזית מצה אינו מקיים בחצי הנוסף מצוה, דאין חצי שיעור במצות, ואף לצד במל"מ דאיכא ח"ש במצוות, מ"מ במצוה קיומית י"ל דודאי ליכא ח"ש. והניח בצ"ע [ולעיל הבאנו שנפשט לרבנו דיוצא]. (יום חתונתו עמ' מב. וכנראה לא ס"ל לרבנו שגם היתר על כזית מצטרף למצוה. עי' להלן בענין אכילת כזית שני').

מיעוט תענוג

סיפר רבנו שכשלמד בקלצק היה אוכל 'טעג' (ימים) אצל יהודים שם, וכל התקופה ההיא היה אוכל תפוח אדמה מבושל במים, ואף בימי הפסח ששהה שם זה היה מאכלו.

שינים עם בר

שנה אחת בתחילת החורף אמר רבנו שהשיניים שלו כאבו לפני כמה חודשים, והרופא ראה שהם כבר לא מחוברים כל כך, ועקירה לא רצה שיעשו כל עוד אפשר להשתמש בהם, אז הרופא חיברם עם איזה בד שזה מחזיק השיניים כבר כמה חודשים, אבל חושב מה יהי' בפסח, ואמר אולי לא לאכול חם בפסח, דבעצם מה משנה לי קר וחם, אני בכלל לא צריך שיהי' חם [וכל זה הי' חודשים רבים מלפני פסח]. (צדיק כתמר יפרח עמ' ג)

מוצרי חלב

רבנו אמר לב"ב שהטעם שאינו משתמש במוצרי חלב בפסח, כי לפעמים בצהריים של חול המועד יש דבר בשרי [בשאר ימות השנה לא היה רבנו אוכל בשר ויין ביום חול], ואף שעובר שש שעות, מ"מ היה נזהר לעצמו לא לאכול באותו יום! בשר וחלב. (צדיק כתמר יפרח עמ' כא)

(כא)

ובפסח תשס"ו שאל הרה"ג ר' יצחק רוזנגרטן את רבנו האם יש עדיין מקום לחומרא שלא לצרוך בפסח מוצרי חלב. ואמר שזה חומרא שעדיין יש לחשוש לה [למי שהקפיד בזה במשך השנים].

מים בפסח

בשנים הקודמות הקפיד רבנו להכין מים לכל הפסח, ושנה אחת אשתו שכחה ושתתה מים רגילים והצטערה טובא, ומאז הפסיק במנהגו זה? [ולא חזר למנהגו הראשון גם אחרי פטירת הרבנית].

שאלה על החזון איש

פ"א כשדיבר רבנו על מה שהעיר על דברי החזון איש (או"ח סי' ל"ז סקכ"ז) שמסתבר שמותר לטלטל מוקצה בשביל לא לעבור על איסור שהיה. וקשה מדין חמץ בפסח שכופה עליו כלי, ואמאי אסור לטלטלו, הרי רוצה להוציאו מביתו כדי לינצל מאיסור שהיה. ואמר רבנו [בבת צחוק] כבר ראיתי שזה לא רק קושיא שלי, אלא גם ספר פלוני [מבני זמננו] שואל שאלה זו. אע"פ שרבנו מבוגר ממנו בב' דורות. (צדיק כתמר יפרח עמ' שמא)

1 ובמק"א דן רבנו בכמה ענינים בדיני הכונה למצוות: הנה למ"ד מצוות צריכות כונה אז מי שאינו מצווה ועושה כ"ש שצריך דוקא בכונה, אבל למ"ד שא"צ כונה יל"ע אם גם מי שאינו מצווה ועושה א"צ כונה, או דמי שאינו מצווה ועושה בלא כונה אין בזה שום קיום מצוה. ויל"ע למ"ד מצוות צריכות כונה מה מועילים בזה דב"ד כופים לקיים המצוות את מי שאינו רוצה לקיים הרי אדם זה אינו רוצה לקיים המצוה ומקיים רק בכדי שיפסיקו להכותו ומה התועלת בזה. [וצ"ל דאנו מצידנו עושים הכל כדי שיוכל לקיים את המצוה, ואם בכל זאת אינו רוצה לכוין לשם מצוה אי"ז ענינינו. (אילת השחר כתובות פו, א) עוד יל"ע למ"ד מצוות צריכות כונה האם מספיק כונה לשם מצוה או שצריך כונה לשם מצוה זו.

במשנ"ב (סי' י"א סק"ו) כתב בענין טוית ציצית לשמה שאם טוה ואח"כ אמר לא מהני למה שנטווה כבר דספוקי מספקא לן אי אמרינן הוכיח סופו על תחילתו עי"ש. ויל"ע בדין בדין מצוות צריכות כונה אם אומרים הוכיח סופו על תחילתו. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' תע)

2 פ"א היה אברך מדקדק גדול כגון שאוכל בשר רק משחיטה פרטית, ומכשיר לבד ועוד כהנה דקדוקי הלכה, וההורים של אותו אברך אינם מדקדקים כמוהו, והאברך שאל שבפסח אינו רוצה לאכול אצל הוריו, שהרי בפסח יש הבדל גדול בין עיקר הדין לחומרות והוא מחמיר גדול. רבנו חשב מעט, ואמר לו הרי ההורים שלך אוכלים כשר, והאברך אומר שוב ודאי כשר אבל לא כמוני, שאני גם מכשיר את השיש וגם מניח עליו כמה ציפויים וכדומה עוד חומרות רבות וראויות לפסח, וממילא גם ילדי ובני ביתי מודעים, אין כזה דבר שבטעות מישהו יניח סיר על אדן החלון בפסח. ורבנו ענה לו שוב, אבל הם אוכלים כשר, כדרכו לא אמר מפורש אלא נתן לשואל להבין (מפי הרה"ג ר' שמואל אליהו צייטלין, ולמעשה ישאל חכם)

חיים של תורה

תשובות מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

עם הוספות ומראי מקומות, מהגאון רבי מתתיהו גבאי שליט"א, מח"ס 'בית מתתיהו' ו'מועדי הגר"ח'
באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הגאון רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א

שואלין ודורשין קודם הפסח

דין שואלין ודורשין רשות או חובה

שאלה: שואלין ודורשין ל' יום קודם החג הוא רשות או חובה.

תשובה: מצוה.

ולכאן זהו תליא במח' הראשונים המובא בביה"ל ס' תכ"ט אם שואלין ודורשין ה"ז רק נפק"מ לשואל כענין, אי בעי ל' יום ממש ע"ש.

שואלין מדרבנן או מהתורה

שאלה: שואלין ודורשין ל' יום קודם החג הוא מהתורה או מדרבנן.

תשובה: מה"ת.

וכ"כ הב"ח ס' תכ"ט והבגדי ישע שם סק"א והמהרש"א סוכה ט' ע"א. ועיין בפני יהושע

פסחים ו' ובס' קרבן פסח ס' תכ"ט. אולם בלבוש ס' תכ"ט סק"א ובשו"ע הגר"ז שם סק"א שהיו דמרבנן. ועיין במאירי פסחים ו' ובקובץ שיעורים פסחים אות כ"ב ובס' אצרות שלמה לידידי הגר"ש רביבו עמ' רס"ה.

דין שואלין ודורשין בת"ח

שאלה: ת"ח היודע כל הל' החג אם חייב בשואלין ודורשין.

תשובה: לחזור.

ועמש"כ בשו"ת שבט מנשה סו"ס ח'.

בחור בדין שואלין ודורשין

שאלה: בחור הסמוך על שלחן אביו בפסח, ואביו יודע כל הל' הפסח, אם הבן גם צריך ללמוד קודם.

תשובה: כן.

ועמש"כ בזה בס' ברכת יצחק פסח ס' תכ"ט.

אם שואלין הוא רק בפסח

שאלה: בב"י ס' תכ"ט כתב דשואלין ודורשין הוא רק בפסח שיש הרבה הלכות, וצ"ע הא שואלין ודורשין יליף ממה שמה מזהיר בפסח על פסח שני ובפסח שני אין הרבה הלכות.

תשובה: אין בין פסח ראשון לשני אלא וכו'.

וכוונת מרן למתני' פסחים צ"ה ע"א. ועדיין צ"ע. וכן הקשה כן על הב"י בס' מגן האלף ס' תכ"ט ע"ש. וכן בס' מחנה יצחק להגר"י קוליצ' פר' בהעלותך. והניף ידו במכתבו שבשו"ת ציץ אליעזר ח"ח ס' כ"ח ועמש"כ בס' משנת שלמה ע"ז ו' ובס' ברכת שי פסחים ו'. ובס' בנין אב ח"א ס' י"ז. ובס' בית מתתיהו ח"ב בפתיחה.

שני שואלין בהלכות פורים ופסח

שאלה: בא לפני הרב שני אנשים ביום פורים אחד שואל בהל' פורים ואחד בהל' פסח למי יקדים.

תשובה: יומא קדים.

והסתפק בזה הגר"ש קלוגר בשו"ת האלף לך שלמה או"ח ס' שפ"ד. ועמש"כ בזה בס' רץ כצבי חנוכה ס"א ובס' אצרות שלמה עמ' רנ"ז ובשו"ת מנחת דוד ח"א ס' י"ד סק"ק צ"ז.

שואלין קודם ר"ה ויו"כ

שאלה: במהרש"א סוף מגילה שבר"ה ויו"כ ל"ש שואלין ודורשין קודם אם זה להלכה.

תשובה: אין חיוב אבל צריך לדעת את הדינין.

ועיין מה שהשיב מרן בס' מועדי הגר"ח ח"א תשו' כ"ב ובמראי מקומות בשאלה זו. וע"ע בס' דברות משה פסחים ס"ה ענף ב' ובס' מזבח אבנים פסחים ס"א ובשו"ת אבני דרך ח"ו ס' צ"ה. ומש"כ בבית מתתיהו ח"ב בפתיחה אות ה'.

סבון כשר לפסח

שאלה: אם צריך להקפיד בפסח להשתמש בסבון שכשר לפסח או א"צ.

תשובה: כמדומה שיש מחמירין.

אכן בהליכות שלמה פסח פ"ד ס' י"א ובחוט שני פסח פ"ז א"צ סבון כשר לפסח, וע"ע בשו"ת שואל ומשיב מהדו' ג' ח"ב ס' קמ"ח ובשו"ת דברי מלכאל ח"ד ס' כ"ד ובהגש"פ מנחת אשר ס' כ"ד שא"צ, וכן מובא בס' בנתיבות ההלכה פסח ל"ד עמ' 494 בשם בעל הרבבות אפרים שא"צ סבון כשר לפסח, אולם בס' הליכות אבן ישראל עמ' ק"ב שהקפיד בסבון כשר. ועי' בשו"ת ידי אהרן ח"ב ס"ג אות ס"ב ובשו"ת קנה בושם ח"ג ס' כ"ו.

אם אזלינן בתר חמץ, או בעל החמץ

שאלה: בן א"י ששהה בחו"ל ומכר חמצו שבארץ ישראל ובזמן המכירת חמץ היה כבר אחר זמן איסורו בא"י, אם אזלינן בתר חמצו, או"ד בתר בעל החמץ.

תשובה: יתכן אחר הבעלים.

והעונג יו"ט ס' ל"ו דאזלינן בתר בעל החמץ, והכה"ח ס' תמ"ג סק"ט וכתב כן להלכה, אכן בשו"ת חסד לאברהם מהדו"ק ס' ל"ה ובשו"ת לבושי מרדכי מהדו"ת ס' מ"ז ובשו"ת ארץ צבי ח"א ס' פ"ג ובס' מקראי קודש פסח ח"א ס' נ"ה דאזלינן בתר הבעלים, וע"ע בס' פסקי תשובה ס' רנ"ג בהגהה ובשו"ת מנחת יצחק ח"ז ס' כ"ה ובשו"ת אגרות משה ח"ד ס' צ"ד צ"ה ובשו"ת משנה הלכות ח"ו ס' צ"ג ובשו"ת באר משה ח"ז קוני' אלקטריק ס' קט"ו ובשו"ת שרגא המאיר ח"ב ס' ס"ה ח"ד ס' פ"ד ובשו"ת שואלין ודורשין ח"ד ס' קע"א, ובשו"ת ישיב יצחק ח"ג ס"ה.

ביטול ביו"ט

שאלה: הרמב"ן ריש פסחים הקשה איך מבטל החמץ ביו"ט אם ביטול מטעם הפקר, וצ"ע שלדבר מצוה שרי להפקיר ולהקנות כמו שמקנים הלולב ביו"ט.

תשובה: הרמב"ן סובר דגם לדבר

מצוה אסור, כיון שיש לו עצות אחרות כגון ליתנם לגוי, ועמש"כ בשיח השדה

שבת דף קכ"א.

וכן תירץ קו' הרמב"ן בשו"ת אבני צדק או"ח ס"נ,

וע"ע בס' חוט שני פסח פט"ו ובס' זרע אברהם ס' כ"ג אות י"ד ובס' חתן סופר שער המקנה ש"ז ובס' ברכת שמעון פסחים ס"א ובשו"ת באר שרים ח"ד ס' כ"ג ח"ו ס' ל"ז ובס' משנה הלכות ריש פסחים ובספרי בית מתתיהו ח"א ס' י"ח אות ח' איך מהני ביטול בשבת ויו"ט.

תשביתו במקום מטונף

שאלה: במשנ"ב ס' תמ"ד ס"ק כ"א דאפשר להשבית החמץ בבית הכסא. וצ"ע הא מקיים מ"ע דתשביתו במקום מטונף.

תשובה: הטינוף הוא ההשבתה.

וע"ע בס' דולה ומשקה עמ' קע"ח ובס' מישרים אהבוך עמ' רע"ג מש"כ בדעת מרן שליט"א. ומה שתירץ בשו"ת משנת יוסף ח"א ס' י"ז ובס' חשוקי חמד פסחים כ"ט ובס' חוט שני ר"ה ס' תקצ"ו. ובתשו' והנהגות ח"ה ס' קכ"ב ובשו"ת משנת יוסף ח"ג סו"ס רמ"ט ובארוכה בבית מתתיהו ח"ב ס"ג אות ג'.

עוד בענין הנ"ל

שאלה: צ"ע למש"כ הביה"ל ס' תקפ"ח בטעמא משום מצר"כ, ה"ה בתשביתו צר"כ ואיך יכוון בביה"כ"ס.

תשובה: לפני שנכנס.

הדרכות וחיזוקים

ממון ראש הישיבה הגאון רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוק"ל ■ מתוך סדרת הספרים 'דרכי החיזוק'

במידות רעות וגם באיסורים אחרים של "ייהרג ואל יעבור", והיום כבר יש אפשרות להכניס מכשירים כאלה בתוך הכיס.

וצריכים לדעת שמכשירים אלו הם פתחו של גיהנום ממש, ומי שמחזיק מכשירים כאלה, מחזיק את הגיהנום בידו, ונמצא קרוב לפתחו של גיהנום, הגיהנום פתוח לפניו וכחוט השערה עלול ליפול, וכבר אמרו (קהלת רבה ז, כב) גיהנום וגן עדן כמה ביניהם טפח. וזה גורם צרות איומות בשלום בית, ומוריד לבאר שחת ממש.

וברוך השם סידרו פתרון לזה, ויש גמ"ח שמתקן את המכשיר, שלא תהיה אפשרות להתחבר לפתחו של גיהנום. מי שצריך מחשב כשר יכול להשתמש לצרכיו, אבל שיהיה מנותק מאפשרות להיכנס למקומות האסורים, ומי שמחזיק מכשיר לא כשר צריך להחליפו במכשיר כשר, ואפשר בקלות לתקן שפתח הגיהנום יהיה סגור על מנעול ובריח בלא אפשרות להיכנס לשם.

באדם יש טבע של סקרנות שמושך מאד, אבל צריכים להשתמש עם הסקרנות לדברי תורה, ולא לדברים האסורים.

והנה לפעמים אדם חושב כי הוא בעל בחירה ויעמוד בניסיון, והוא יכול להחזיק מכשיר כזה ולא ייכנס בפתחו של גיהנום, אבל צריך לדעת כי מאחר שגדולי הדור אסרו להחזיק מכשירים אלו, אפילו אם יש בהם רק "אפשרות" להיכנס בפתחו של גיהנום, זה כבר איסור גמור גם למי שבטוח שלא ייכשל! גדולי הדור יש בכוחם לתקן תקנות, והם אסרו להחזיק מכשירים אלו גם למי שבטוח בעצמו שלא ייכשל.

לחשוך נפשם מני שחת

אסיפת ראשי הכוללים בב"ב, אייר תשע"ו רבינו יונה כותב בתחילת השערי תשובה "מן הטובות אשר היטיב השם יתברך עם ברואיו כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם ולנוס מפח פשעיהם לחשוך נפשם מני שחת ולהשיב מעליהם אפ"ו. שחת הוא הגיהנום, והקב"ה בטובו הכין את הדרך להינצל מני שחת, יש הרבה פסוקים וגמרות כיצד להינצל מני שחת, מהיצר הרע, וגם מי שחטא יש לו דרך להינצל ולצאת מן השחת - לחזור בתשובה, אבל הטוב ביותר הוא למנוע לכתחילה שלא להיכנס לשחת, לחשוך נפשם מני שחת.

נתכנסנו כאן על ידי ועידת הרבנים לביצור חומות הדת, במטרה להצלת הדור מני שחת, בדורנו רח"ל יש הרבה פתחים של שחת, פתחים של גיהנום, כתוב ברמב"ן שפתחו של גיהנום זה איום! קל וחומר הגיהנום עצמו, שהוא פי ששים מהאש שלנו (ברכות נז, ב), והיינו כמו שמצינו ענין ביטול בששים, שזה לא רק כמות אחרת, אלא איכות אחרת ומושג אחר לגמרי, וכפי שאין לנו מושג מהו העולם הבא שעליו נאמר (ישעיה סד, ג) עין לא ראתה, כך אין לנו מושג כלל מהו הגיהנום.

והפעולות שעושים להציל מהמכשירים המביאים לידי שחת, הם הצלת נפשות, הצלה משחת ומשאל תחתית, מהמדרגה הכי גרועה שבגיהנום רח"ל, וכל העוסקים בזה זכותם גדולה מאד.

וכבר אמרו (יומא לח, ב) הבא ליטהר מסייעים אותו, ואם מי שבא "ליטהר" בעצמו מסייעים אותו, קל וחומר מי שבא "לטהר" אחרים, שזוכה לסייעתא דשמיא. בעזרת השם נזכה לסייעתא דשמיא להצלת הדור מני שחת, וכל המתעסקים בזה יזכו להצלחה!

סכנת פגעי הטכנולוגיה

דברים שנאמרו בכינוסי חיזוק, סוכות תשע"ג

זכינו בדור האחרון שיש אהבת תורה גדולה מאד, ורבים מתקרבים לתורה וחוזרים בתשובה, וגם בני התורה מתחזקים ועוסקים בתורה.

אבל "זה לעומת זה עשה האלוקים", בדורנו יש ניסיונות גדולים שלא היו מעולם, יש יצר הרע מסוכן מאד, מכשירים קטנים שנכנסים בכיס, שיש בהם הסתה ליצר הרע ולמלאך המוות (עיין ב"ב דף ט"ז) והם האסון הגדול ביותר שיכול להיות.

וברוך השם רוב הציבור אינם שייכים לזה, אבל לדאבוננו יש כאלה שעדיין אינם מבינים זאת, וצריכים לדעת [גם מי שאינו שייך לזה, צריך להשפיע על אחרים שיידעו] כי המכשירים האלו הם גיהנום ממש, ששורף את הנשמה, ומרחיק את האדם מן הקדושה, ועל ידי זה נהפך להיות כמו בעל חי, ומי שנתפס בזה, נמצא בבעיה קשה מאד.

ידוע גם שמכשירים אלו הורסים את שלום הבית, ואמרו חז"ל (סוטה יז, א) איש ואשה זכו שכניה ביניהן לא זכו אש אוכלתן, ופירש רש"י: זכו שכניה ביניהם - שהרי חילק את שמו ושיכנו ביניהן י"ד באיש וה"א באשה. לא זכו

אש אוכלתן - שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש, ע"כ. בית שיש בו מכשירים כאלו, השכינה אינה נמצאת שם, וממילא נשאר אש של גיהנום בעולם הזה, רח"ל.

וקל וחומר מי שעדיין אינו בעל משפחה, בחורים ובנות ישראל המחזיקים ברשותם מכשירים כאלו, זה ממש אש! ואם מכשירים אלו הורסים את שלום הבית, ודאי שזה גם מונע שלא שייך לבנות בית, ומי שמחזיק דברים כאלו, אינו יכול להקים משפחה, רק יכול להיות בית של גיהנום, עם שבעה מדורי גיהנום.

כתוב ביציאת מצרים (שמות יג, יח) "וחמושים עלו בני ישראל מארץ

מצרים", ופירש רש"י אחד מחמישה יצאו, וארבעה חלקים מתו בשלושת ימי אפילה. ויש אומרים שיצאו רק אחד מחמשים, או אחד מחמש מאות (תנחומא בשלח), וכל השאר נשארו במצרים ומתו בשלושת ימי אפילה.

והטעם שמתו כתב רש"י (שם י, כב) מפני שלא רצו לצאת ממצרים, כי קושי השעבוד פסק כבר בתחילת המכות, ומצרים הייתה ארץ עשירה מאד, וכשפסק השעבוד, קיבלו שם משרות, והייתה להם פרנסה ברווח, וחיו חיים טובים מאד, ולא רצו לצאת ממצרים ולאבד את מעמדם הגשמי, ולכן מתו במצרים ולא זכו לגאולה.

וראייתי כתוב שגם בגאולה העתידה, חלק גדול מכלל ישראל לא יזכו לגאולה, ולא כולם יהיו ראויים להיגאל, אלא תלוי אצל כל אחד ואחד, האם הוא מחשיב את העולם הבא לעיקר, או שמחשיב יותר את הגשמיות והנאות העולם הזה.

לכן אשרי מי שזוכה לדעת מהו האושר האמיתי, ומתרחק מכל המכשירים האסורים, והננו מקווים שנזכה לדור שכולו זכאי, ונזכה לגאולה שלמה במהרה בימינו אמן.

פתחו של גיהנום

מתוך שיחה, כסלו תשע"ב

בימינו יש ניסיונות גדולים שלא היו מעולם. זה התחיל עם ניסיונות של רדיו, שבתחילה כמעט ולא היו בזה דברים אסורים, אבל במשך הזמן הכניסו הרבה דברים שמזיקים מאד, והמציאו גם טלוויזיה ואינטרנט, שהם דברים מסוכנים מאד הגורמים לפשעים, ורואים שם את הדברים הגרועים ביותר

מתיקות התורה

מאצרותיו של מרן עמוד ההוראה הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

זה, שאף אם התרו בו פטור מסקילה, מ"מ מכרת המסור לשמים יתכן שיפטר.

ודוקא החולה עצמו אם חילל את השבת פטור מחמת אונס, אבל לא אדם אחר, שהרי הוא אינו אנוס. ולכן בעניננו שהאשה עצמה לקחה את הרכב ונסעה לעיר אחרת אינה צריכה כפרה, כיון שהיתה אנוסה. והנה האשה נסעה לעיר שאין בה סכנה שיש לה שם קרובים, ולכאורה היתה צריכה לעצור מיד היכן שאין יותר חשש סכנה של הטילים, ועל הנסיעה המיותרת לכאורה חייבת אף בדיני שמים, ואמרו הרופאים שגם על זה היא אנוסה, כי אשה שנתקפה בחרדה, לא תוכל להרגע אם תעמוד כך במקום שומם, אלא צריכה ללכת למקום שיש לה שם מכרים והם ירגיעו אותה.

תשלום שכירות על חנות או פעוטון שהיו סגורים במלחמה

שאלה: חנות שהיתה סגורה כל ימי המלחמה האם חייבים לשלם שכירות לבעלים?

תשובה. נראה שבחנות נוסף על הטעמים המנויים לעיל, שחייב לשלם כיון שכל דבריו נשארו בחנות, וגם שאינו רוצה לבטל את השכירות כדי שיוכל מיד לחזור, שהרי השלטונות נתנו פיצויים לכל בעלי החנויות שחנויותיהם היו סגורים, וא"כ אם יבטל את השכירות בשעה זאת, גם אינו יכול לקחת את הפיצוי, והפיצוי מגיע לבעל הבית, ואם לוקח את הפיצוי, עליו גם לשלם לבעליו את השכירות.

שאלה. מי שיש לו ילד בפעוטון, ובשלושת השבועות האלו של המלחמה, לא שלח את בנו לשם, ועתה מגיע סוף החודש, האם חייב לשלם על כל החודש, או שמא אינו חייב לשלם אלא על שבוע אחד?

תשובה. הנה נחלקו המהר"ם פדאוה והרמ"א במי שגזר המושל על המלמדים שלא ילמדו, שדעת הרמ"א שבעל הבית חייב לשלם, ודעת המהר"ם פדאוה, שמכאן ולהבא בחזרה, ואינו משלם, ובנתיבות (סימן שלד סק"א) כתב שכל דברי המרדכי שהוא מקור דברי הרמ"א שחייב לשלם, היינו דוקא כאשר המושל גזר רק על הלימוד, ותשלום ההורים עבור המלמד הוא עבור השימור, ואף על פי שעיקר כוונתו הוא שילמד עמהם, כיון שאין מקבלין שכר עבור הלימוד, א"כ עיקר השכירות היתה עבור השימור, ועל זה לא גזר המושל.

ולכאורה לאור זאת בעניננו שגם על השימור גזרו השלטונות שלא לעשות כן, א"כ לכאורה פטור מלשלם, והנה החת"ס בספר הזכרון כתב ורבו עתה המלמדים והתלמידים אשר שאלו לנפשם מה לעשות בדינם, בזמן זמנים שבועות הרבה שבטלו מלמודם, אם יתחייבו שכרם משלם, ואני בעניי אמרתי דין תורה לא ידעתי, ואני משלם לשכירים שלי שכרם משלם, בלי ניכוי פרוטה, ואתם תבצעו הדין ע"ד הפשר לשלם החצי ויפסיד המלמד החצי וטעמי ונמוקי, כי זה הוא ברור שהוא כדין מכת המדינה, וידוע אריכות דברי הסמ"ע ריש סי' שכ"א ודעתו נוטה שיפסיד המלמד הכל, ולכל הפחות רצה לפרש דברי מהר"ם שיפסיד הבעה"ב החצי, והש"ך שם חלק עליו, יעו"ש.

אך הדבר קשה מאד בעיני להבין מ"ט להוציא מעות מהבעה"ב כיון שהוא מכת המדינה, ומזל שניהם שוה בו, ואין לומר מזל של זה גרם טפי ממזלו של זה, וראיתי בהגה' אשר"י פ' האומני' שכתב שהבעה"ב צריך לשלם לו שכרו משלם, מסיים וצ"ע בפ' המקבל, ע"ש. ונראה דכוונתו למה שכתבתי דהתם גבי חוכר, תלי הש"ס בבבא מציעא דף קו ע"א במזל של מי גרם, ועוד התם החוכר הוא המוחזק אמרינן שפיר ינכה להבעה"ב גבי מכת מדינה משום דמצי א"ל דלמא מזלא דידך לחוד גרם, משא"כ במלמד קשה להוציא מהבעה"ב. ומסברא נראה דמזל שניהם גרם, ע"כ עשיתי פשר מרצון שניהם וחפצם, שיהיה ההפסד על שניהם, אבל דין תורה לא ידעתי, עד יבוא מי שלבו יותר שלם ויוציא דין לאמתו.

אשתו נתקפה חרדה, ונתן לה את הרכב, כדי שתסע לקרוביה בעצם יום השבת

שאלה. מעשה שהתחילה אזעקה בעצם יום השבת, והטיל נפל סמוך לביתו של ראובן, אשתו נתקפה חרדה, ואמרה לו, חייבים כרגע להכנס לרכב ולנסוע, אם אינני נוסעת מכאן, אני יכולה להשתגע, הבעל נתן לה את מפתחות הרכב, ואמר לה תסעי עם הרכב עד לקרוביך הנמצאים בעיר ששם אין סכנה של טילים. לאחר השבת, תקפה אותו חרטה, ובא לשאול אם נהג כדון, שנתן לאשתו את המפתחות של הרכב, כדי לנסוע בעצם יום השבת, והאם אשתו צריכה לחזור בתשובה, על הנסיעה הזאת?

תשובה. אין הקדוש ברוך הוא מעניש על דברים שנעשו מתוך פחד ואימה, כמבואר בהעמק דבר (שמות ד ג) 'וינס משה מפניו', הוא פלא מאדונינו משה להיכן נס, ומאיזה מעמד הוא נס, אבל באמת היה שלא בישוב הדעת, אלא באשר התבהל פתאום ממראה עיניו, ונס כאשר ינוס איש מפני הנחש בטבע האדם בלי שום התבוננות על הדעת. ובהרחב דבר הוסיף שבפירוש המשניות להרמב"ם פירש הא דתנן בשבת (דף כט ע"ב) המכבה את הנר מפני שהוא מתיירא מפני עובד כוכבים מפני לסטים מפני רוח רעה, שהוא פטור אבל אסור, והוא פלא דהרי אמרינן בגמרא שחולה מיירי שיש בו סכנה, וצ"ל שדעת הרמב"ם שדוקא חולה מיירי שיש בו סכנה, אבל בשאר מיירי שאין בו סכנה, ואף על פי כן הוא פטור, שמיירי שעשה מפני פחד פתאום, והרי זה דומה לאונס, ואין בו קרבן.

ובשו"ת צפנת פענח (תשובה לט) נאמר: אדם המתיירא בעת מהומה מפני גייס של נכרים ולסטים, מותר לו לעבור על איסורי שבת ולברוח, אף על פי שאין בזה סכנה ממש, אלא שמתירא הוא מסכנה. אבל לאחרים אסור לחלל שבת עבורו, יעו"ש שהוכיח כך מדברי הרמב"ם (הנ"ל) על המשנה המכבה את הנר מפני שהוא מתיירא מפני הלסטים.

ובאגרות משה (או"ח ח"א סימן קכז) כתב: יש אנשים מוגי לב, וחושבים זה לסכנה, ומותרים לחלל שבת אם יצטרכו, שהרי אין יכולים לערוב להם שלא תהיה סכנה. ודבר זה תלוי בדעת כל אחד ואחד. עכ"ד.

ויש להקשות דהא אמרינן בבבא קמא (דף צא ע"א) המבעית את חברו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, כיצד תקע באזנו וחירשו פטור, משום דאמרינן הוא דאבעית נפשיה. והכא משמע שהנבהל פתאום פטור, ולמה לא נאמר איהו

דאבעית אנפשיה. ויתכן שפחד הוא דבר שאפשר להתגבר עליו, אך מאידך מפחד פתאום קשה מאד להתגבר, ולכן בדיני אדם אי אפשר לחייב את האדם לשלם, כי הוא לא עשה את כל הנזק, כי השני הנבהל היה יכול להרגע, ובזה שלא נרגע, עזר לנזק, אבל הקדוש ברוך הוא אינו מעניש על פחד פתאום, והעובר על איסור שבת, מפני פחד פתאום פטור.

וכן מוכח קצת במאירי, דמבואר בשבת (דף קנא ע"ב): "אסור לישון בבית יחיד". והוסיף שם המאירי: וכן בכל דבר שהוא מביא עצמו לידי נסיון של פחד אסור, והכל לפי טבעו. ומכל מקום אם אירע לו כן יחזק את עצמו בבטחון בשם וכו', עכ"ל.

והנה הרמ"א (סימן שלד סעיף כו) כתב: אסור לחלל שבת כדי להציל ממון, ואם עבר וחילל צריך להתענות מ' יום שני וחמישי, ולא ישתה יין ולא יאכל בשר. והראה לי גיסי הגר"ח קניבסקי זצ"ל שבמשנה ברורה (שם ס"ק עח) נאמר: ומיירי כשעבר בשוגג. ואפילו כשעבר במזיד היה מחמת שחפר גומא להטמין מעות מפני האנסים, וכיוצא בו. אבל העובר בשאט נפש למלאת תאותו, צריך כפרה יותר ויותר, כי הוא חייב סקילה או על כל פנים כרת, ולכן צריך תשובה שלימה, עכ"ל. והלשון תמוה, דמשמע שאם חילל שבת, כדי להציל ממון אינו חייב סקילה, [ואפילו בהתראה - דומיא ד'בשאט נפש למלאת תאותו' שחייב רק בהתראה], והדבר פלא, הרי אין בזה פיקוח נפש? ואולי הטעם הוא משום שהוא בגדר 'אנוס', כי לא כל אדם מסוגל לעמוד בנסיון גדול של איבוד כל הרכוש. ועל כל פנים אפילו אם לא נקבל חידוש

אוצרותיהם אמלא

פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא' מאת הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

כידוע זכה ה'בית יוסף' למגיד משמים שירד לגלות לו תעלומות חכמה, וחלק מן הדברים שגילה לו כתב ה'בית יוסף' בחיבורו 'מגיד מישרים', סביב פרשיות התורה. ובפרשת שמיני בעניין נדב ואביהוא אמר לו המגיד כך...

יכלו לאצור בעד שמחתם מלפרוץ, והגיבו בהתרגשות נסערת, כפי הנאמר: "וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם" (שם, כד).

ואז, באותם רגעי השיא, כשכל העם כולו היו אחוזי התרגשות ורוממות, רגעים אחדים לאחר שכולם ראו בעיניהם את יוצאת מלפני השם ואוכלת את הקרבנות מעל גבי המזבח, לפתע אירעה טרגדיה נוראה במובן האנושי:

"ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישמו עליה קטרת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם: ויצא אש מלפני ה' ותאכל אותם ועל פני כל העם אכבד וידם אהרן: (ויקרא י, א-ג).

לפרשת שמיני "בקרבי אקדש"

ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישמו עליה קטרת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם: ויצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו לפני ה': ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרבי אקדש ועל פני כל העם אכבד וידם אהרן: (ויקרא י, א-ג).

מצוה גוררת מצוה

היום השמיני שלאחר שבעת ימי המילואים ראש חודש ניסן היה, כפי שנאמר בסוף פרשת פקודי: "ויהי בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן" (שמות מ, יז). אז לראשונה הוקם המשכן באופן קבוע, ומבחינת גילוי השכינה שזכו ישראל באותו היום, היה זה היום המרומם והנשגב ביותר שחוו מאז מעמד הר סיני!

הגם שבהר סיני זכו כלל ישראל להגיע לפסגת השלימות, הרי שם זכו

להיעשות לעם השם, ועלו עד הדרגה הגבוהה ביותר של "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו", אולם גם ביום הזה – השמיני למילואים, היה בו בחינה דומה של גילוי שכינה בחוש. כפי שנאמר: "וירא אליכם כבוד השם" (ט, ו), ופירש בתרגום יונתן: "יומא דין איקר שכינתא דין מתגלי לכו".

לכן עם ישראל היו שרויים בחדוה עצומה וברוממות נעלית ביותר, כיום שנבראו בו שמים וארץ!

כך אומרים חז"ל (מדרש אגדה פקודי פרק מ):

"ויהי בחדש הראשון. זה ניסן, שנאמר: 'ראשון הוא לכם'; שבו נתבשר אברהם אבינו ביצחק. שבו יצאו ישראל ממצרים. שבו נפקדו האמהות. חודש שעתידין ישראל ליגאל בו. ואמרו

רבתינו ז"ל שבעת ימי המילואים היו קודם ראש חודש ניסן, שבעשרים ושנים באדר התחילו להקים המשכן, והיה משה רבינו ע"ה מעמידו בכל יום ומפרקו כל שבעה. ביום השמיני שהוא ראש חודש ניסן העמידו ולא פירקו. ותנא, אותו היום נטל עשרה עטרות: ראשון למעשה בראשית. ראשון לחדשים. ראשון לכהונה. ראשון לעבודה. ראשון לירידת אש מן השמים. ראשון לשכון שכינה בישראל. ראשון לברך את ישראל. ראשון לאכילת קדשים. ראשון לנשיאים. ראשון לאסור הבמות. וביום השמיני קרא למשה, וזה היה ראש חודש ניסן, ואותו היום היה שמחה יתירה לפני המקום כיום שנבראו בו שמים וארץ. כתיב הכא 'ויהי בחדש הראשון', וכתוב התם (בראשית א, ה): 'ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד'.

גילוי השכינה באותו היום החזירה בהם את תחושת הריצוי והאהבה שחוו מהשם יתברך לפני חטא העגל. כפי שמביא רש"י (טו, כג): "כל שבעת ימי המילואים שהעמידו משה ושימש בו ופרקו בכל יום לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה: משה רבינו! כל הטורח שטרחנו שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל. לכך אמר להם: 'זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד השם' – אהרן אחי כדאי וחשוב ממני שעל ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם, ותדעו שהמקום בחר בו".

במעמד הנשגב הזה נודע להם כי הקדוש ברוך הוא התרצה במידה מסויימת על עוון העגל, וניאות להשרות את שכינתו בישראל ולדור בתוכם. עד שלא

למותר לציין, כי כל הפרשיה העלומה הזאת רב הנסתר בה על הגלוי, ואין אנו מתיימרים להבין את עומקה. למרות כן, כיון שהתורה מספרת לנו זאת, הרי שהיא צריכה תלמוד לדורות, ומוטל עלינו להתבונן בה מתוך זהירות מירבית ודקדוק רב, לאור דברי חז"ל ומפרשי התורה, לא חלילה ממקום של ביקורת או דקדוק במעשיהם של מלאכי אלוקים, אלא רק כדי להפיק ממנה לקחים לעבודת השם:

לכאורה יש להבין, הרי נדב ואביהוא היו שני קדושי עליון, שרפי מעלה, שאין לנו יכולת להבין בשכל אנושי לאלו דרגות הצליחו להעפיל. הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו העיד עליהם: "בקרובי אקדש". משה רבינו הכתירם בתארים מפליגים באוזני אהרן הכהן: "מיודעו של מקום!", "גדולים ממני וממך!". (כמובא ברש"י להלן י, ג בשם המדרש). לכאורה כיצד הגיעו בכירי דור דעה, גדולי עולם, לידי חטא כזה להקריב אש זרה אשר לא צוה השם אותם? מה הפשט בזה?

המשגיח הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א, מחדד את השאלה על פי

מעשה שהיה:

נכדו של גאון הדורות מרנא רבי עקיבא איגר זצ"ל, רבי יהודה ליב איגר זצ"ל, המכונה רבי ליבל'ה איגר, התגורר לאחר נישואיו בעיר לובלין שבפולין. שם התיידד עם ה'חוזה מלובלין', הרב הקדוש רבי יעקב יצחק הורביץ זצ"ל, וזה הלהיבו לנסוע לקוצק, להסתופף בצל קודשו של הרבי הקדוש רבי מנחם מנדל מקוצק זצ"ל, ונעשה לחסידו הנלהב. ברבות הימים נעשה רבי ליבל'ה למנהיג דגול בפולין אשר אלפי חסידים סרו למרותו, וממנה הסתעפה שושלת חסידיית מפוארת, הלוא היא בית לובלין לדורותיה. מסופר כי בתחילה היה אביו, הגאון רבי שלמה איגר זצ"ל, עֶצֶב על כך שבנו רבי ליבל'ה שנה מהאופי שחונך בביתו, והשיח צערו בפני אביו רבי עקיבא איגר.

שאל רבי עקיבא איגר את בנו שני שאלות: ראשית, אם רבי ליבל'ה מקפיד על נטילת ידיים כהלכתה? ושנית, אם מקפיד באופן כללי לקיים בהידור את שאר חלקי השולחן ערוך? רבי שלמה השיב בחיוב, כי אכן בנו מקפיד ביתר שאת הן על ענין נטילת ידיים והן על קיום שאר חלקי השולחן ערוך, קלה כבחמורה.

"אם כך תנוח דעתך", השיב רבי עקיבא איגר. "אין לך מה לחשוש. הן כלל נקוט הוא בידינו כי מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה (אבות ד, ב), ואילו חשקה נפשו של ליבל'ה להיות חסיד מצד שמאל, דהיינו מעצת היצר

יתירה מזאת יש להוסיף ולציין:

הנה **בזוהר הקדוש** (פרשת אחרי מות, דף נז:) נאמר: "אמר רבי יוסי, ביום הזה של יום הכיפורים נתקן לקרות את פרשת אחרי מות שני בני אהרן, שבה כתוב סדר עבודת יום הכיפורים, כדי לכפר על ישראל בעודם בגלות, כשאין בית המקדש קיים ואין כהן שיכפר בעדם, אז יעלה זכרון מיתת בני אהרן לכפרת כל ישראל. בשביל זה סדר עבודת יום הכיפורים נסדר כאן בפרשת אחרי מות, והקריאה בה היא במקום הקרבת הקרבנות".

ולכאורה, כלל נקוט בידינו שאין קטיגור נעשה סניגור, וכיצד יתכן שעל ידי הזכרת החטא יכופר חטאות ישראל? גם יש להבין הטעם שציוה משה "ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף השם", היכן מצינו בכל התורה מושג כזה שכלל ישראל מחוייבים לבכות על חטאם של אחרים? בהכרח, כי חטא נדב ואביהוא לא היה חטא רגיל כפי שנתפס בהבנתנו השטחית, לכן מצוה לבכות על כך, והיא מכפרת בהזכרתה.

מה גם עוד, אם נתמקד בסיבת החטא הנזכר במפורש בתורה, שהקריבו אש זרה על גבי המזבח, יקשה. כי הרי הגמרא במסכת עירובין (סג, א) אומרת שלא מתו נדב ואביהוא בהקריבם אש זרה על חטא ההקרבה, כי כונתם היתה לשם מצוה, וגם אינו חטא כי הרי נאמר: "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח", שאף על פי שיוודת אש מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט, ולכאורה אין פגם במעשה הבאת האש הזרה. אלא מסיקה הגמרא כי מתו בגלל שהיה בכך משום הוראת הוראה בפני משה רבם!

אולם בעקבות שאלה זאת, טרחו המפרשים כל אחד לפי דרכו לגשש באפילה, ולמצוא פגם כלשהו במעשיהם של נדב ואביהוא, שבעטיו נתבעו ומתו.

והנה למרות שכל המקרה הזה לוטה בערפל, רשאים אנו ללכת בעקבות המפרשים, ולהביא את דבריהם כמות שהם, כי כאמור תורה היא וללמוד אנו צריכים, אך מבלי להתיימר לרדת לסוף דעתם, כי רחוקים אנו מלהשיג את פנימיות הדברים:

לפני שנים רבות הראני הגאון רבי דוד כהן שליט"א, ראש ישיבת חברון, טעם פלאי על מיתת נדב ואביהוא, המובא בספר **'עיקרי דינים'** (המודפס בסוף שולחן ערוך יורה דעה, ח"ג סימן כו אות ז), בשם רבינו ישראל מאיר מזרחי, בעל 'פרי הארץ'. ספר

שהתעטר בהסכמות המאורות הגדולים; רבותינו המהר"ט, ה'מחנה אפרים', ה'משנה למלך' ועוד.

כי הנה ידוע שבדורות קודמים היה המנהג מקובל, כי כאשר נולד בן ראשון זכות קריאת השם לילד היתה נתונה לאבי הבן שיקרא על שם הצד שלו, ואילו אצל הילד השני, זכות קריאת השם היתה נתונה לאם לקרוא על שם הצד שלה. לדבריו, זוהי אחת הסיבות שמתו נדב ואביהוא. כי אהרן קרא את שם הבן הראשון 'נדב' על שם אבי אשתו שהיה שמו 'עמינדב' (שמות ו, כג), ואילו רק את הבן השני קרא על שם אביו 'אבי הוא' (כשהכוונה 'אבי הוא' – אבי אהרן), וכיון ששינה המנהג נגזרה עליהם גזירה למיתה.

מפליא להתבונן עד היכן דקדק הקדוש ברוך הוא עם הצדיקים הללו! אך במקומות אחרים פירשו חז"ל בעניינים אחרים:

במדרש נאמר (ויקרא רבה אחרי מות פרשה כ): "רבי מני דשאב ורבי יהושע דסיכנין בשם רבי לוי אמר בשביל ארבעה דברים מתו שני בני אהרן; על ידי שהיו שתויי יין, ועל ידי שהיו מחוסרי בגדים, ועל ידי שנכנסו בלא רחוצי ידים ורגלים, ועל ידי שלא היו להם בנים. אבא חנן אמר על ידי שלא היה להם נשים".

החיד"א כתב בספר 'פתח עיניים' (עירובין סג, כד) כי במילים 'אש זרה' מרומזים כל השיטות בחז"ל על מה נענשו נדב ואביהוא. אש: שהקטירו אש זרה, שתויי יין. זרה: זרע – שלא היה להם זרע. רחיצה – שלא רחצו ידיהם. הוראה – שהורו הלכה בפני רבם.

כדי להחלישו חלילה בתורה והלכה, הוא לא היה מקיים את השולחן ערוך כהלכתה, ואם אכן הוא מקיים את כל השולחן ערוך באופן מדוקדק, אות וסימן הוא כי המשיכה שלו לחסידות – מצוה היא, והדבר רק יועיל לו בעבודת השם ולא להיפך".

לפי כלל זה של מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, שעל פיו הורה רבי עקיבא איגר לבחון את פעולת נכדו לטוב ולמוטב, אומר רבי דן סגל, לא מובן כיצד באו נדב ואביהוא לכדי הקרבת אש זרה אשר לא צוה השם אותם?

הרי כלל ישראל כולו היה אפוף באותו היום של שמיני למילואים באוירה מרוממת של קדושה, של קרבת אלוקים גדולה ביותר, ובכללם גם כהני השם נדב ואביהוא היו בעיצומה של עשיית מצוה – לשרת בקודש, ואיך נפלו ממדרגה כה רמה לכדי חטא, והלוא מצוה גוררת מצוה?

"וסביביו נשערה מאד"

בהכרח, אומרים המפרשים ובעלי המוסר, כי אין כאן חטא במובן השכלי הפשוט, אלא היתה כאן תביעה קלה, דק שבדק עד אין נבדק, שאלמלא רום דרגתם הגבוהה לא היו נתפסים בה.

כך אמר במפורש המגיד למרן בעל ה'בית יוסף', רבינו יוסף קארו זצ"ל. כידוע זכה ה'בית יוסף' למגיד משמים שירד לגלות לו תעלומות חכמה, וחלק מן הדברים שגילה לו כתב ה'בית יוסף' בחיבורו 'מגיד מישרים', סביב פרשיות התורה, ובפרשת שמיני בעניין נדב ואביהוא אמר לו המגיד כך:

"ותדע דחובא דידיהו קליש טובא, מדאפליגו כמה רבנן במאי חבו, ולא הוה כדאי למחשביה חובא, אלא משום ו'סביביו נשערה מאד'".

[תרגום: תדע, כי החטא שלהם קלוש מאוד. הראיה, מכך שחלקו החכמים וטרחו להבין במה חטאו, ובאמת לא היה כדאי להחשיב זאת לחטא, אלא רק משום 'סביביו נשערה מאד', פסוק שנדרש (בבא קמא נ, א) לכך שהשם יתברך מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה].

המגיד מדובנא, בספרו 'אוהל יעקב', המשיל זאת במשל נפלא:

היה פעם ילד שחזר מבית הספר בוכה ומדוכדך. שאלו האב מדוע נפשו עגומה עליו, והילד סיפר כי המלמד היכה אותו לחינם. "מדוע?" שאל האב בבהלה, והילד השיב: "המלמד שאל שאלה בכיתה וביקש מכל התלמידים להשיב לו עליה תשובה,

אך מחוסר ידיעה אף אחד לא השיב. חרה הדבר למלמד, ניגש אלי והיכה אותי מכות הגונות. אולם רק אותי ולא לשום ילד אחר...".

למשמע התשובה אורו פני האב, והבהלה שניכרה על פניו עד לפני רגעים אחדים – התחלפה בחיוך רחב: "המכות הללו רק מוכיחות כמה חשוב אתה בעיני המלמד", הטעים האב באוזני בנו. "הרי אם המלמד הבין כי צריך להכות דוקא אותך, בהכרח הוא סבור כי רמתך והשגותיך גבוהות משל אחרים, ולפי כישוריך היית אמור להשיב על השאלה, ומזה אני מסיק באיזה ילד חשוב ומיוחד זכיתי. לכן, המכות שקיבלת לא רק שאינן מעציבות אותי, אלא דוקא הן גורמות לי לשמחה ומרנינות את ליבי".

הנמשל: אומר המגיד מדובנא, הם נדב ואביהוא. החטא שנתפסו עליו לא רק שלא לימד על חובתם אלא דוקא על זכותם וצדקתם, כמה גדולים ורמים היו בעיני הקדוש ברוך הוא. דקדק החטא שנתבעו עליה לא היתה עושה רושם אצל אנשים פשוטים מן השורה, ואף לא אצל אנשים גדולים ביותר, אולם דוקא אצל נדב ואביהוא שהיו "מיודעיו של מקום", "גדולים ממש ואהרן", דקדק עימם הקדוש ברוך הוא גם על תביעה קלה וקלושה כזאת.

זהו מה שנאמר 'וידום אהרן', מטעים המגיד מדובנא. משום שמיתת בניו הבהירה לאהרן את גודל מעלת בניו, ולא זו בלבד שלא היה עצב על מיתתם בטרם עת, בצורה כה טראגית, אלא אף שמח בליבו על הזכיה הגדולה שהקדוש ברוך הוא החשיב את בניו כקרוביו וכמיודעיו, ודקדק עימם בצורה הנוקבת ביותר.

שישלח לי אח חמוד, בכיתי כי התחננתי שכבר יהיה לנו תינוקי! – צפצף הילד בקול מתקתק, וסיכם: 'נראה לי שכדאי שנקנה כבר מיטת תינוק, שיהיה לנו לתינוקי החדש!'

ההורים הופתעו. הם לא העלו על דעתם שהסיפור שסופר בליל שבת כבר קנה שביתה כה חזק בלב הילד, עד שהוא ביצע אותו הלכה למעשה. הם התרגשו לגלות את כוחות נפשו של בנם שדחק את העלבון הצורב הצידה ומינף את רגעי ההיעלבות לשעת תפילה נרגשת, ובליבם פנימה ייחלו כי תפילתו תישמע ותתקבל במרומים...

וכך בדיוק קרה: פחות מעשרה חודשים מאותו יום, שש מוישל'ה בהתבשרו על התינוק החדש שהצטרף למשפחה. 'אמרתי לכם, ידעתי!' – שאג הקטן בקול מאושר, לוקח קרדיט על השמחה

המשפחתית המשותפת 'בגלל שהתפללתי אז, כשהעליבו אותי!' – שב ואמר, 'ידעתי שבסוף יהיה לנו תינוקי חדש בזכותי!'

כשנימול התינוק הקט, העניקו לו ההורים את שמו של מורי ורבי כ"ק האדמו"ר מנדבורנה ז"ע. אמנם תינוק זה לא נולד בהבטחתו או בתפילה על ציונו הקדוש, אבל הוא בהחלט תוצאה של סיפורו של הרבי לפני עשרות בשנים. הן לקחו של הסיפור הוא שהוביל לישועת ה' ולתינוק ששימח את כל בני המשפחה, ומהווה עדות חיה וקיימת, נושמת ומהלכת, מצחקת ומאושרת, לכוחם של קבלת הבזיונות באהבה וניצול זמנה לתפילה!

את הסיפור קיבלתי מבני המשפחה המוכרים לי באופן אישי, והמסר שבו מאיר ובוהק: יהודי יקר, אם הגיעה לך עת בזיונות, אם נתקלת ברגע בו מביישים אותך, צא ולמד מאותו ילד צעיר, שניצל את השעה כשעת כושר שמימית, והביא לו ולמשפחתו ישועה כה נפלאה. זכור, כי הרגע בו מקבלים בזיונות באהבה, הרגע בו שותקים לנוכח עלבונות מוטחים, וממנפים אותו לתפילה נרגשת – זהו רגע שעשוי להיות מכונן ולהביא בכנפיו ישועות נכספות!

שדה הקטל המילולי הזה – יש לכך סיבה טובה, כנראה זה נועד כדי לפתוח לי שערים! – הסביר הרבי, וסיפר כי ניצל את הרגעים הללו לתפילה...

ככל הסיפור הזה סיפר האב לילדיו המאזינים מרותקים, וקינח במסר מעשי: 'לפעמים, ילדים, בחורים, צעירים או מבוגרים – מבזים את זולתם על לא עוול בכפם. אפשר לברות, אפשר להשיב מלחמה, אפשר לענות תשובה הולמת ובוטה... אבל הרבה יותר כדאי לשתוק, לקבל את הבזיון באהבה ולנצל את הזמן לתפילה, כי זו עת רצון מופלאה!' – סיכם את הסיפור...

ואם חשבו ההורים כי בכך הוא תם, כמה הופתעו ביום ראשון בצהריים, כשבנם בן החמש שב הביתה מהחידר, ופניו קורנות מאושר. 'בשורה משמחת!' הכריז הילד הנוקא בקול עליו, 'הולך להיוולד לנו תינוק חדש! עוד מעט יהיה לנו בייבי חדש!'

כל בני המשפחה אצו רצו, לשמוע מיהו הקול המבשר ואומר על בן העתיד להצטרף למשפחה, ומנין לו ה'מידע המודיעיני' המשמח? ראשונה, אצה רצה האם, הן רק היא ובעלה יודעים כמה הם מבקשים ומייחלים לזכות לבן נוסף אשר מזה כמה שנים לא זכו במתנה שכזו, והנה בנם בן החמש הגיע לבשר כי הרגע הגדול מתקרב ובא...

'מוישל'ה! – שאלו אותו כלום כשגבותיהם מורמות בהפתעה, 'מאיפה אתה יודע? מי סיפר לך? האם מלאך גילה את אוזןך על שמחה משפחתית מתקרבת?' - חייך הילד חיוך צופן סוד, והשיב: 'היום בהפסקה, החליטו כמה ילדים לצחוק עליי. הם קראו לי,

והתחילו לצחוק על איך שאני נראה, על הבגדים שלי, על התיק שלי, על הפאות שלי... פשוט החליטו להעליב אותי חזק!' – הסביר הילד בטון מתוק, וחיוכו הקונדסי הועב לפתע בלחלוחית שצצה בקצה העין...

'ואז' – הוסיף הילד וסיפר – 'נזכרתי בסיפור שאבא סיפר בליל שבת, על הרבי מנדבורנה שהעליבו אותו, והוא ניצל את הזמן הזה להתפלל. אז הורדתי את הראש ובכיתי, אבל בכלל לא בכיתי בגלל שהעליבו אותי... בכיתי כי התפללתי שייולד לנו עוד תינוק קטן, בכיתי כי ביקשתי מהשם

ווארטים וסיפורים

ווארטים קצרים וסיפורים נפלאים, לשולחן השבת והחג | הרה"ג רבי שלמה קולדצקי שליט"א

תמצית סיפור יציאת מצרים ע"פ מדרשי חז"ל [ח"א]

סיפור יציאת מצרים הוא יסוד האמונה וההנחלה לדורות הבאים של האמונה בקב"ה, שכר ועונש, תורה משמים, מידה כנגד מידה וכו', ואין דבר העומד מול רצונו.

ישנו דבר מוזר שאנשים מתכוננים לליל הסדר בביעור חמץ. מרור, מצות וכל המסתעף אבל מזניחים מאוד את מצוות הסיפור שצריך להתכונן לזה ביותר כי עיקרו הרגשת הלב וגם מי שכן מתכונן לכך, לפעמים הוא משקיע המון בווארטים וכדומה ופחות בסיפור עצמו.

כתוב בזוהר שהמלאכים יורדים לבתים לשמוע את אמירת ההגדה ומי אשר אומרו בשמחה, הקב"ה מראה לפמליה שלו.

(רעיון לסיפור בשעת ההגדה: יחלק את זה לכמה חלקים: השעבוד. לידת משה. המכות. והיציאה ממצרים. חלק יאמר בתחילת מגיד אחרי מה נשתנה. וחלק שני לפני הסעודה. חלק שלישי בסעודה. והשאר בסוף הסדר. כך ישאיר את הילדים ערניים ובמתח, מהמדרשים והסיפור. כל חלק יסיים במתח גדול לקראת החלק הבא.)

ראשית השיעבוד

שאל אברהם אבינו את הקב"ה איך אדע שאני ארש את ארץ ישראל? ואיך אהיה בטוח שבני ישראל יתחזקו באמונה טרם קבלת התורה? ענה לו הקב"ה בגלל ספקותיך אגזור עליהם גלות, אך הקב"ה גם כאשר מעניש, חס

הקדמה

מצוות סיפור יציאת מצרים היא יתירה על שאר המצוות, שכל המצוות יש להן גבול ויש מצוות שאפילו עובר על כל תוספי אם מוסיף, מה שאין כן בסיפור יציאת מצרים, שבזה יש עניין להרבות וכל המרבה הרי זה משובח, ואפילו כולנו חכמים ונבונים ויודעים את התורה יש עלינו מצווה לספר.

ומובא בחז"ל שגדר המצווה הוא שכל אחד יספר בסגנונו וכפי צחות לשונו, אלא שברבות השנים כשהתרבו כאלו שהיו אומרים דברי הבל, או-אז כתב בעל ההגדה את הנוסח שיש בידנו, אבל יסוד המצווה זה להרגיש את הסיפור ולחיות אותו. קריאת ההגדה כפשוטה ללא הרגשת הלב, הרי היא משולהלילד בר מצווה שמדקלם את הדרשה מהדף שהכינו לו ומסיים בתודה רבה להורי המסורים.....

עיקר המצווה היא לחוש כאילו אנחנו עבדים, לתאר מה זה עבד, מה זה לעבוד קשה מ 4 בבוקר עד הלילה, וכעת אנו יוצאים לחירות ולהמחיש מה מרגיש היוצא לחירות ועד כמה הוא מאושר ביציאה, וזמ"ש מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ולכן, מצד אחד אוכלים לחם עוני ומצד שני יושבים דרך חירות. ובסיפור צריך ג"כ לספר 'את אשר התעללתי במצרים', לשמוח במפלתם, ולצחוק על המצרים בכל מיני דוגמאות חיות ממה שעבר עליהם בשעה שהקב"ה הכה אותם.

הוא על בניו ולכן עם ישראל לא השתעבדו לעם בזוי ונחות אלא - אצל העם המכובד ביותר שהיה באותה תקופה.

בזמן שבני ישראל ירדו למצרים הם החלו לפרות ולרבות. בתחילת ימי השעבוד היו המלכים והשרים רובם ככולם מהיהודים, לאחר תקופה קצרה הייתה החלוקה בין היהודים לגויים שווה, ולאחר מכן כשירדו מצרים התמעטו, הצטמצמו יותר ויותר השרים היהודים, אט אט החלו היהודים להתחבר לשכניהם הגויים (מלבד שבט לוי שהמשיכו לשקוד בתורה). אמנם היהודים המשיכו לעשות רצון ד', אך מבלי אותו גישמאק והתלהבות כקודם. ואז החלו הצרות, באותו הזמן עשיו פתח במלחמה עם המצרים, היהודים שהצטרפו גם הם לצבא כחלק מהתחברותם לגויים, נהנו בשמחה לקריאת המצרים ויצאו יחד איתם למלחמה, אך אז שלא כמו במלחמות הקודמות שלחו המצרים את היהודים שילחמו לפניהם ובחסות המהומה הסתלקו בהותירם את היהודים לבדם. כשהסתיימה המלחמה בניצחונם של היהודים, הבחינו הם לפתע שהמצרים אינם, בחמת זעם הם חזרו למצרים ושם היכו במצרים והרגו רבים מהם. נזעקו המצרים לפרעה והכריזו שכך הם אינם ממשיכים, היהודים מתרבים במהירות, שש לשנה בכל משפחה, הם שולטים על הכלכלה והמסחר, ועוד מספר שנים יקומו ויגרשו אותנו מכאן, בתחילה כאשר שמע זאת פרעה ביטל את דבריהם בהינף יד, הוא הרי ידע טוב מכולם כמה היהודים מועילים למדינה, למסחר ולכלכלה. אך לאחר שהורידוהו מכיסאו למשך שלושה חודשים, הוא חזר שוב למלוכה, וביתר עוז החל להרע ליהודים, תחילה הוא קרא לשלושת יועציו הבכירים. איוב, בלעם ויתרו, ויחדיו הם חיפשו עצה כיצד להשמיד את עם ישראל, ואז הציע בלעם לאבד את עם ישראל ע"י המים. מכיוון שהקב"ה הבטיח שיותר לא יהיה מבול, וכך הם אינם יענשו. שמע זאת יתרו ושלל את דבריו, הוא הזכיר לפרעה את עונשם של אבימלך ופרעה שהקב"ה הענישם מכיוון שפגעו באברהם אבינו, פרעה שמע זאת, והתנגד ואף כעס על יתרו שזלזל בהצעתו, ולכן נאלץ יתרו לברוח למדין, לא לפני שלקח עמו את ה'מטה' הידוע. איוב, ששתק נידון ליסורים, בלעם שהציע את ההצעה נענש לאחר מכן.

תוכנית פרעה

מיד לאחר מכן קרמה התוכנית עור וגידים ויצאה בסערה לדרך. בתחילה הציע פרעה לעם ישראל לעבוד תמורת תשלום רב, היהודים שרצו את קרבתו החלו מיד בעבודה במרץ רב. פרעה חכך את ידיו

בהנאה כשנודעה לו כמות ההספקים של היהודים ע"י הצופים שהעמיד בחשאי. הכמות הייתה עצומה. לאחר מספר ימים החל השלב השני, שבו היהודים כבר אינם מקבלים שכר על עבודתם, אך נדרשו להגיע להספקים בדיוק כמו ביום עבודתם הראשון. בשלב השלישי, מינה פרעה שוטרים, חלקם אף יהודים, אשר תפקידם היה להכות את מי שאינו משלים את מכסת העבודה שעליו לעבוד. (כמובן שהשוטרים היהודים נמנעו מלהכות את אחיהם למרות שבשל כך הם הוכו ע"י הנוגשים, (השוטרים המצרים)). ובינתיים בשעות המנוחה המעטות שהיו, שברו המצרים את כל שעמלו היהודים בפרך במשך היום, על מנת למנוע את הסיפוק הנוצר מהמוגמר. המצרים הוסיפו עוד להתאכזר כשהעבידו את הנשים בעבודות גברים ולהפך, גם כאשר יהודי לא סיים את המיכסה שהוטלה עליו, השתמשו בילדיו להשלמת הבנייה כששמו אותם בקיר כאבן. היהודים, כשראו את הצרה, החלו לעזור ולעשות חסדים אחד עם השני. מטרת פרעה הייתה התמעטות עם ישראל. אך, 'כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, ויקוצו מפני בני ישראל'. כשהיו המצרים הולכים ברחוב, הם שפשו עיניהם בתימהון, בכל מקום נראו קבוצות, קבוצות של ילדים יהודים. למשפחה ממוצעת היה בין חמישים לשישים ילדים! הלכו המצרים והטילו על עם ישראל עבודות בזוויות נוספות, כגון: לנקות את הזבל, לאסוף חיות וכדו'. והיהודים, ככל שעינום יותר, כך התרבו יותר, נזהרו יותר מלשוון הרע ורכילות, והתחזקו בענייני בן אדם לחברו. והנשים הצדקניות, לאחר עבודת פרך במשך היום,

היו חוזרות בלילות לפני בעליהן, מתקשטות בפניהם, מתעברות ויולדות בשדות. המצרים שהבחינו בתינוקות הגיעו להורגם, אך השם הצילם, וכשהמצרים הגיעו, נבלעו התינוקות באדמה. המצרים שחפרו באדמה בחיפוש אחריהם, התייאשו לאחר עבודה מאומצת. או, אז יצאו התינוקות, והגיעו המלאכים להאכילם ולהשקותם, כעבור מספר שנים, כשגדלו, חזרו הם לבתי הוריהם. ואפילו בהסתרה שבתוך הסתרה, חושב הקב"ה עלינו.

חלום פרעה

בוקר אחד קם פרעה שטוף זיעה, ובבהלה מזעיק את יועציו לפתור את חלומו. היו מאזניים, הוא מספר ברעד, על כף אחת - אדם אחד, ועל הכף השנייה כל מצרים. ובא האחד והכריע. ענו יועציו, יבוא אדם אחד שיגאל את עם ישראל מידך, עודם מדברים, ולחדר התפרצו שניים משומרי המלך בקול תלונה שההמון המצרי ממורמר וכעוס, וטוען, כי ככל שהם מכים ומענים יותר את עם ישראל, כך עם ישראל מתרבה וגדל יותר. לפני המלך חפו. לפתע ננער המלך מקיפאוונו וחיוך ניצחון התפשט על פניו, בבהילות הורה להזעיק עליו את צמד המילדות, לכשהגיעו, ציווה עליהן להרוג את כל הזכרים הנולדים, ועל מנת שלא ייראה אכזרי, הציע שיעשו זאת תוך כדי לידה, יסתמו לנולדים את האף וכך ייחנקו, ויחשבו כולם שמחלת קורונה פרצה. המילדות, לא רק שלא שמעו להוראתו, אלא עזרו ליולדות, ואף הביאו כסף לנצרכים. לאחר מספר חודשים, הזעיק פרעה שוב את המילדות בשאלה האם יתכן שעם ישראל ממשיך להתרבות ואף מכפיל ומשלש את כמותו? ענו המילדות שהן אינן יודעות מדוע, אך הנשים היהודיות יולדות לבד ואינן קוראות להן. ופרעה בדרך נס, שמע והאמין. באותו הלילה חולם פרעה חלום נוסף, והוא - שאדם בא ומלקט את כל כוכבי מצרים, וזורקם לים. פרעה שנלחץ כהוגן מורה לזרוק את כל הזכרים הנולדים לים. ובנוסף לכך ציווה שעל יד כל בית אשר גר יהודי, יבנה בית שבו יגור המצרי שתפקידו לוודא האם האישה צריכה ללדת, ומיד כשנולדו היה המצרי השכן תופסם באכזריות ומשליכם ליאור. הנשים שצדקניות היו, מלו את ילדיהם במהירות לפני זריקתם. וכך מיליוני תינוקות יהודים נזרקו באכזריות ליאור. פרעה חשב שהצליח, אך טעה. כל התינוקות הללו ניצלו ע"י מלאכים שהצילום, ולאחר שגדלו חזרו לביתם.

קושי השיעבוד

קבוצות קבוצות של יהודים נהרו בחשאי לבית הכנסת המרכזי, שם נודע כי נמסר שיעורו של גדול הדור, עמרם. בשיעור, הורה עמרם שעל הגברים לגרש את נשותיהם, לומר די להשלכתם של הזכרים ליאור. שמעו זאת היהודים וקבלו. עמרם, ועמו כלל ישראל, גרשו את נשותיהם. כששמעה זאת מרים (בת עמרם) עוררה את תשומת ליבו של אביה שאכן, פרעה גזר על הזכרים מוות, אך בהוראתך נוסף המוות גם לנקבות, ועוד היא הוסיפה, מה עם קידוש ד' ועולם הבא? קיבל עמרם את דבריה והתחתן שוב, ואחריו התחתנו כל עם ישראל. מיד לאחר מכן, התעברה יוכבד בגיל 130, ובחודש השישי ילדה בן. התינוק שנולד היה מהול, ובלידתו התמלא הבית באור יקר. מיד הבניה יוכבד שתינוק זה יהיה מושיעם של ישראל. השכן הגוי עדיין לא חשד בכלום מכיוון שלא עברו תשעה חודשים מהחתונה. לאחר שמונה חודשים התחילה יוכבד לחשוש, ולאחר לילות ארוכים ללא שינה, הגיעה להחלטה, והתחילה מיד בביצועה. היא בנתה תיבה, הניחה בתוכה את בנה, ושמה את התיבה עם תכולתה ביאור, במחשבה שגם אם יגלו המכשפים שמושיעם של ישראל נולד, יסיקו שהוא נזרק ליאור. ואכן כך היה, פרעה שראה בכוכבים שמושיעם של ישראל נולד, נרגע כאשר 'ראה' שהוא הושלך ליאור.

מרים ובתיה

משעה שהונח משה ביאור צפתה בו מרים אחותו. ליבה ניבא לה רעות. ואכן, לאחר מספר ימים הבחינה מרים בקבוצת נערות המתקרבת לעבר היאור, ובחרדה היא מגלה שזוהי בתיה, בת פרעה, בליווי נערותיה. בפליאה,

היא שומעת את בתיה מבקשת את עזרתם של נערותיה בהבאת התיבה. נערותיה שסרבו לבקשתה בטענה כי אביה המלך אוסר זאת, נחבטו מיד ע"י מלאך ונהרגו.

באותה שעה החליטה בתיה שהיא מתגיירת, לאחר שנים של סלידה מהתנהגותו האכזרית של אביה. הושיטה בתיה את ידה לעבר התיבה, ולתדהמתה של מרים התארכה ידה של בתיה, לאחר שהוציאה בתיה את התיבה קראה לתינוק משה על שם שמשיתהו מן המים. אך משה לא שת ליבו לכל זאת, אלא בכה ודרש כמו כל תינוק – אוכל. חפשה לו בתיה אישה אשר תסכים להאכילו, אך משה שצדיק היה, לא הסכים לאכול מאישה גויה, עד שהגיעה מרים והציעה את אימה. כעבור שנתיים לאחר שגדל וגמר לינוק, לקחה בתיה, שאוהבתו אהבת נפש, לביתה, לגדלו שם.

וכך, גדל משה בבית פרעה בטוב ובנעימים, כשפרעה האדם שניסה כ"כ ללא הצלחה להורגו, מגדלו כבן. וזהו אחד הניסים הגדולים שהיה בשעבוד מצרים. תחביב היה לפרעה, בשעות הפנאי שהיו לו, והיו רבות כאלה, נהג לחגוג זאת בסעודות פאר ובחגיגות מרהיבות עיניים. באחת מחגיגות אלה משה, שישב על ברכי פרעה, שלף באלגנטיות את כתר הזהב מראש המלך ו- הניח על ראשו, התדהמה הייתה מוחלטת, בלעם היה זה שהפר את השקט

בצעקה כי משה זה יהיה מושיעם של ישראל, אך דבריו לא התקבלו, משום שמלאך בתחפושת אחד מיועצי המלך, טען בעוז כי מעשה משה היה קונדס ילדותי ותו לא, ואף הציע לבדוק זאת ע"י תרגיל, שבו יניחו לפני משה 2 צלחות, האחת עם גחלים רותחים, והאחת עם זהב ויהלומים. והצלחת שבה יבחר תעיד מי הוא באמת. ואכן כך עשו, ומשה, הגיש את ידו לעבר היהלומים, ובא מלאך והיטה את ידו לעבר הגחלים. או אז 'הבינו' כולם כי אכן היה זה מעשה משובת ילדות.

גדולתו של משה

בגיל 9 התוודע משה לשעבוד הנורא ביהודים, והחל להציק לבלעם שבעצותיו נעשה כל זה, בלעם, שסבל מהצקותיו, ברח. לאחר מספר ימי בריחה הגיע בלעם לכוש, להפתעתו הייתה הארץ ריקה מגברים, לשאלתו נענה שהגברים יצאו להילחם עם המדינה השכנה ויחזרו בעוד מספר חודשים. לבלעם לא הייתה הזדמנות טובה מזו. הרי תמיד רצה למלוך ועתה יש לו הזדמנות פז. בשיטתיות הוא החל בחסימת הארץ מארבעת צדדיה כדי למנוע את שובם של הגברים מהמלחמה. בצד אחד – הציב גדר, בצד השני – ייצר נהר מלאכותי, בשלישי – הביא בכישוף

כמות גדולה של נחשים, וברביעי – הציב שוב גדר. ואכן, כאשר רצו הגברים הכושים לחזור למולדתם, נתקלו במחסומים שהציב בלעם, ובחוסר אונים נשאו בחוץ. ובניתיים, משה גדל בבית פרעה, ונהיה בכיר השרים. ובתוקף תפקידו, היה עורך סיורים בממלכה, שם התוודע לאכזריות שבה נהגו המצרים ביהודים, וליבו חישב להיקרע מרחמים. הוא ניגש לעזור, לסחוב, לחבוש ולסייע ככל הניתן. ואכן הצליח להקל ולרומם מעט את מצבם של היהודים. ואף הצליח להשיג את הסכמתו של פרעה למנוחה ביום השבת.

בוקר אחד בשעת סיורו היומי, הבחין משה במצרי מכה יהודי עד זוב דם, מיד סטה מדרכו והרג את המצרי בשעה שהוא בוחן את סביבותיו, לראות האם ישנו מישהו שהבחין במעשיו. לאחר שראה שהסביבה חפה מאנשים, נפרד מהיהודי שהודה לו נרגשות והמשיך בסיורו כרגיל. למחרת שוב ראה זוג אנשים מכים אחד את השני, לתדהמתו היו אלו 2 יהודים, דתן ואבירם, התרה בהם משה שיפסיקו, אך הם, לעגו לו והטיחו בו בבוז: הלהרגנו הנך רוצה בדומה למצרי שהרגת אתמול? נלשין עליך לשלטון.

המלך ששמע זאת החל להבהל מהעצמאות שתפס משה וציווה להורגו. משה, כשראה את רודפיו החל לברוח, אך היה זה מאוחר מדי, הרודפים היו קרובים והחלו לירות חיצים לעברו. אך, החיצים, בדרך נס חזרו בסיבוב ישר לעבר פניהם הנדהמות של החיילים הרודפים והרגו רבים מהם. בנוסף לכך, גם עיניהם התעווררו. וכאשר רצו לכרות את ראשו, נעשה צווארו לשיש. וידם קצרה מלפגוע בו.

משה בכוש

משה ברח, וכעבור זמן קצר, הגיע לכוש. היה זה 10 שנים לאחר כיבוש בלעם. משה שלא ידע מזאת, תמה למראה הגברים המתגוררים בבקתות עלובות מחוץ לארץ גדולה ומבוצרת היטב. המלך, שזקן וחלש היה. פנה אל משה, הסביר לו את עליבות מצבם, וביקש באותה הזדמנות להמליך את משה למלך עליהם. העם, שהאדם הגבוה והמרשים מצא חן בעיניו, הריע בהתלהבות. לאחר ששקל משה את האפשרויות העומדות בפניו, הורה לכל אחד ואחד מתושביו המעריצים, לגדל בביתו – אפרוח של חסידה, והתושבים, שכל רצונם היה למצוא חן בעיני מלכם החדש, עשו כמצוותו. לאחר מספר ימים, הורה שוב, שעל התושבים להרעיב את החסידות משך שמונה ימים. לאחר מכן ציווה להשליכם לאזור הנחשים. החסידות

המורעבות בלעו את הנחשים כמו שהם, ובין רגע נהיה המקום ריק מנחשים. התושבים המשולהבים פתחו בדהרה לעבר משפחותיהם. בלעם שצפה על כל זאת מחלון ארמונו. נמלט בעור שיניו. במשך 40 שנה מלך משה בכוש. וכעבור 40 שנה ליווהו העם בכבוד גדול בדרכו למדין.

משה במדין

כשהגיע משה למדין, הבחין בהתקהלות המונית סביב נערות הנראות חסרות אונים מול צעקותיהם של הרועים הזועמים. לתמיהתו, הסביר לו אחד הרועים, אלו בנות יתרו. וחטאם הוא שאביהן – ראש הכמרים, קם בוקר אחד בהחלטה מטופשת להתגייר, סיכם הרועה בזחיות. שמע זאת משה. ומכיוון שגיבור היה, גירש את הרועים ושילח את בנות יתרו לדרכן. כשחזרו בנות יתרו לביתן מוקדם מן הצפוי הביט בהן יתרו בתמיהה, בבלבול ספרו לו בנותיו שאיש עברי הצילם. ביקש, קראנה לו. מיד כאשר הגיע משה, החל יתרו לגלגל עמו שיחה, במהלכה מספר משה לתומו, שמבוקש הוא ע"י מלך מצרים. שמע זאת יתרו, וסגרו במרתף ביתו, משום שהוא מבוקש למלכות פרעה ששלט אז בכל העולם. לאחר עשר שנים. ירד יתרו למרתפו,

ולתדהמתו הוא מבחין במשה, שבריא ושלם היה. מיד הבין שאדם זה קדוש הוא, והוציאו. מה שלא ידע הוא שבתו ציפורה שהבחינה בצדקותו של משה, הייתה יום יום מגישה לו פת מפיתה, וכך שרד. כשיצא משה מהמרתף, הבחין במטה הניצב תקוע באדמה. לשאלתו הוסבר, שמטה זה לקח יתרו מפרעה כשברח ממצרים ואין אדם שהצליח להוציאו, ועוד סופר לו, על הבטחותיו של יתרו לראשון שיצליח להוציא את המקל. ההבטחה ראשונה שהייתה – שישיא את בתו לו לאישה. והשניה – שהמטה יהיה שייך לו. הגיע משה ושלף את המטה מן האדמה. שמע זאת יתרו וקיים את הבטחותיו.

חזרה למצרים

ובמצרים, חלה פרעה בשחין. וגופו החל לפלוט פסולת נוראית. באחד הימים, נפל מסוסו, ונשאר מתגולל בייסוריו לאחר ששריו ויועציו מיאנו להרימו בשל סירחון גופו. וכך מידי יום היה רוחץ את גופו בדמם של 300 תינוקות יהודיים. ובני ישראל, שכשל כוח סבלם היו בוכים ומתחננים להקב"ה שיצילם. 'ותעל שוועתם אל האלוקים מן העבודה'.

מתיקות השבת

פנינים וסיפורים בענייני השבת, מתוך הספר 'ומתוק האור' - שבת הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א

היה זה כשנזקק פעם לבדיקת דם. לאחר שהסתיימה הבדיקה הבחין האח הרפואי שכמות הדם במבחנה אינה מספקת, וצריך עוד פעם להחדיר מחט ולהוציא כמות נוספת של דם. אמר האח: "אעשה את הדקירה במקום אחר". אך רבנו אמר: "לא לא, באותו מקום!" "אבל באותו מקום זה יכאב מאד?" תמה האח...

לפרשת צו [תורת העולה] ולכל שבת

קנאות שהיא חסד והטבה

משך חסדך לידעיך א-ל קנא ונוקם

לכאורה - הקשה מרן ראש הישיבה הגר"ל שטיינמן שליט"א [זצוק"ל] בספרו "ימלא פי תהלתך" - ישנה סתירה בדברים, שכן אם עוסקים אנו בחסדו של מקום - מה מקום יש לתארו כ"א-ל קנא ונוקם"? מה ענינו של קנאות ונקמה, שהם כנויים של מדת הדין, אצל חסד והטבה? הוא באר, שהקב"ה הלא ברא את העולם בכדי להיטיב עם בריותיו. אולם בכדי שלא תהיה הטובה בבחינת "נהמא דכיסופא" - העניק לנו בטובו נסיונות וקשיים, על מנת שנתמודד, נצליח, ונזכה בשכר טוב לעמלנו. במקביל, מאותה סבה עצמה, גם ישנה מציאות של "ענש"; כפי אשר אדם חוטא, חלילה, הוא יתברך בחסדו מעניש ומיסר אותו בעולם הזה, כדי לזככו ולרוממו, ולאפשר לו לקבל את הטובה הנצחית והבלתי מגבלת בעולם שפלו טוב.

אמר מעתה: ככל שהאב הרחמן יותר קנא ונוקם בעולם הזה - כך גדל חסדו עמנו, שהרי הקשי הזמני והחולף בזה העולם, מאפשר את הטובה המשלמת בעולם הבא.

זהו שאנו מבקשים: "משך חסדך לידעיך - א-ל קנא ונוקם", משום שדוקא על ידי הקנאות והנקמה, כביכול, בעולם הזה - נזכה לתכלית החסד הנצחית בעולם הבא!

ואכן, מרן הגר"ל שליט"א [זצוק"ל] נוהג [נהג] כך למעשה, ומתוך הכרת

ערכם של היסורים, מסגף הוא את עצמו בכל הזדמנות, כפי שנראה במעשה הבא:

היה זה כשנזקק פעם לבדיקת דם. לאחר שהסתיימה הבדיקה הבחין האח הרפואי שכמות הדם במבחנה אינה מספקת, וצריך עוד פעם להחדיר מחט ולהוציא כמות נוספת של דם.

אמר האח: "אעשה את הדקירה במקום אחר".

אך רבנו אמר: "לא לא, באותו מקום!"

"אבל באותו מקום זה יכאב מאד?" תמה האח.

"בסדר, שיכאב! תעשה באותו מקום!"

הסכים האח, אולם בקש מרבנו שיבהיר לו מה פשר בקשה מוזרה זו.

פתח רבנו גמרא חלין (ז ע"ב), והראה לו את הנאמר שם: "אמר רבי אלעזר: דם נקוף מרצה כדם עולה" - דם היוצא ממכה באצבעו של אדם, מכפר עליו כדם קרבן עולה. "אמר רבא: ובנקוף שני" - דוקא בפעם השנייה שמקבל שם מכה. הרי שדם מכה מכפר בתנאי שתהיה פעמים באותו מקום, שאז זה הרבה יותר כואב.

"לכו", סיים רבנו, "בקשתי ממך שהדקירה תהיה בדיוק באותו מקום, כדי שבדיקה זו תכפר עלי כקרבן עולה."

אמרו חז"ל (פסחים קיח ע"א): "אמר רב חסדא: מאי דכתיב 'הודו לה' פי טוב' - הודו לה' שגובה חובתו של אדם, בטובתו".

לפעמים נגזר על בן אדם מות, או טפול נמרץ או מי יודע מה, הקדוש ברוך הוא אומר: במקום זה נקח לך את האוטו, או שיתפוצץ לך הבייב בבית.

כשדבר כזה קורה, האדם רוטן ורוגן, ולא יודע שבפעם הקדוש ברוך הוא עשה לו טובה שגבה את חובתו בטובתו.

מהי "טובתו"? ממשיכה הגמרא ואומרת שכל אחד לפי מה שיש לו: "עשיר - בשורו, ועני - בשיו, יתום בביתו, אלמנה - בתרנגולתה".

כמה שזה ביצה? שקל. וזה לוקחים ממנו במקום למות, כי זה מה שיש לו. כל אחד, הקדוש ברוך הוא לוקח את מה שיש לו במקום לקחת אותו.

עד כאן דברי הגמרא.

אמר על כך רבנו יוסף חיים, בספרו 'בן יהודע' רמז נפלא: 'חוב' הוא בגימטריה שש עשרה, ו'טוב' הוא בגימטריה שבע עשרה. כלומר, חוב בתוספת אחד שווה טוב.

אם יש לך חוב? תוסיף לו את האחד, את הרבוננו של עולם - ואז תדע שזה טוב!

מוסיף רבנו יוסף חיים, שזהו שאמר דוד המלך בתהלים (יד, ג): "אין עושה טוב אין גם אחד". אם רואים אדם שכששואלים מה שלומו אומר ששלומו

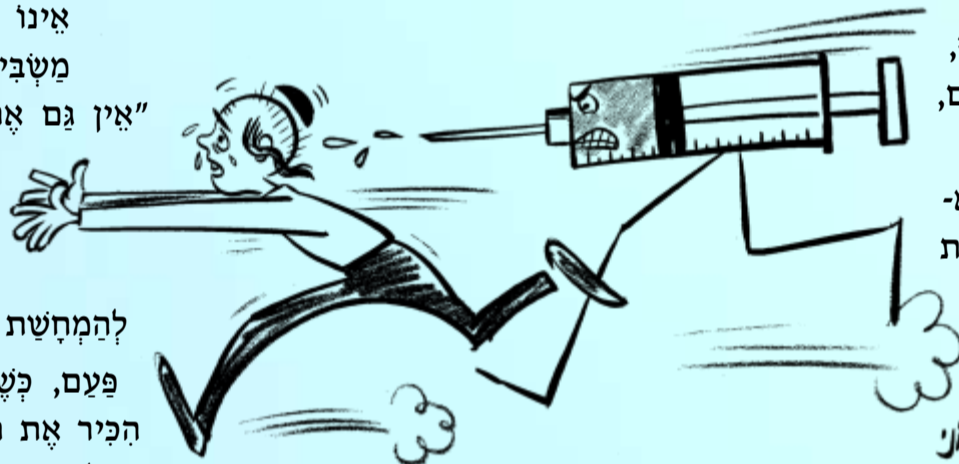
אינו טוב, כי מצב החשבון בבנק שלו אינו

משביע רצון וכיוצא בזה - כנראה שלשיטתו

"אין גם אחד", הוא איננו מאמין באחד. אם היה

מאמין שהכל בא ממנו יתברך, היה צריך

לשמח ולהודות לו על מה שכן קבל.

ז"ל

להמחשת הדברים נזכיר משל ממצייאות חיינו:

פעם, כשאדם נצרך להגיע ממקום למקום ולא

הכיר את הדרך, היה מעין במפת דרכים, ועל פיה

מתכנן לעצמו כיצד לנסע, באיזה כבישים.

כיום המציאו מכשיר ניווט הנקרא "גוגל". מכשיר זה, לא רק יודע את הדרך אלא יש בו את היכלת לחשב על פי נתונים מהשטח איזו דרך מבין כמה דרכים אפשריות, היא המהירה מכלן.

נציר לעצמנו יהודי היוצא מבני ברק לכוון ירושלים. הוא יודע שבצמת היציאה מבני ברק לכביש 'גהה', עליו לפנות ימינה. אף על פי כן, הוא מדליק את מכשיר ה"גוגל" לשמוע מה דעתו בענין, ולהפתעתו המכשיר מורה לו לפנות שמאלה.

מה יעשה, האם ישמע בקולו? הלא למיטב ידיעתו כדי להגיע לירושלים עליו לפנות ימינה, וזו הדרך המקבלת להגיע לשם!

אף על פי כן, ברב הפעמים ישמע האדם לעצת המכשיר, כי ברור לו שהגם שכרגע אינו מבין מדוע עליו לשנות מהדרך הרגילה ולנסע בדרך שאינה מפרת לו כדרך המובילה לירושלים, אבל בסופו של דבר דוקא בדרך זו יגיע לירושלים מהר יותר, מסבות שונות שידועות רק למכשיר החכם, הרואה את תמונת המצב בכבישים בכללותה.

רבותי! וכי על הקב"ה סומכים אנו, חלילה, פחות מאשר על מכשיר ה"גוגל"?

עלינו להאמין באמונה שלמה, כי אם הקב"ה מוביל ומנווט אותנו בדרך מסימת, גם אם פרגע נראה לנו שהיא אינה לטובתנו - זו הטובה האמתית שהקב"ה, שהוא טוב ומיטיב, רוצה להיטיב אתנו.

חסד של א-ל קנא ונוקם

משך חסדך לידעיך א-ל קנא ונוקם

אנו מבקשים חסד, וממי, מ"א-ל קנא ונוקם"? לכאורה היינו צריכים לבקש זאת מא-ל גומל חסדים טובים!

אָלָא - בָּאָר בְּסִפֵּר "חֲזוֹן יְחֻזְקָאֵל" - יֵשׁ לְקָרָא כֶּד: "מִשְׁדָּה חֲסָדָה, לְיֻדְעִיק אֶל-קָנָא וְנוֹקָם", כְּלוּמַר, אָנוּ מְבַקְשִׁים מֵהֶקֶבֶת שְׂמִימִשְׁדָּה חֲסָדוֹ, לְאֵלּוֹ שְׁעַד עֲכָשׁוּ יוֹדְעִים אוֹתוֹ רַק בְּמִדַּת קָנָא וְנוֹקָם, שְׂמִעְתָּה יְנַהֲיָם בְּמִדַּת הַחֲסָד.

וְעוֹד בְּאָרוֹ בְּזָה, שְׂאָם רוּצָה הֶקֶבֶת לְהַנְקָם מֵאוֹיְבֵינוּ, עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת לָנוּ חֲסָד... הֵם אֵינָם מְסַגְלִים לְשֵׁאת אֶת הָעֶבְדָּה שְׁלָנוּ טוֹב, דְּהֵינּוּ: "מִשְׁדָּה חֲסָדָה לְיֻדְעִיק", וְכַתּוּבָא מְזָה "אֶל-קָנָא וְנוֹקָם" - לְהֵם תְּהִיָּה נְקָמָה גְדוּלָּה!

עשרה מי יודע

קושיה מהפרשה ועשרה תירוצים מתוך 'קונטרס התשובות' בקובץ 'עיון הפרשה', בעריכת יהושע לינטופ שותי"ם נוספים מהרבנים הגאונים: רבי יהודה שמחה סטורץ שליט"א, ורבי שלום חזקיה שליט"א

לפרשת צו

מהו ה'חסרון כיס' בקרבן עולה?

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה (ו, ב) צו את אהרן, אין צו אלא לשון זירוז, מיד ולדורות. אמר רבי שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס (רש"י) רבותינו הראשונים (רמב"ן, חזקוני ועוד) נתקשו, מה שייך חסרון כיס, וכי לכהנים יש חסרון כיס בקרבן עולה. ואף כי אמנם העולה כולה כליל, אבל העור כן ניתן לכהנים. [ראה באוה"ח (כאן). עוד ראה מש"כ בזה בגליון שנה ב (גליון כג פרשת צו אות א); בגליון שנה ז (גליון עה פרשת צו אות א) ובגליון שנה ח (גליון פז פרשת צו אות א)].

והנה בספר זבח השלמים (למהר"ם גאלאנטי, כאן אות סו) ביאר, דאפשר שהזהיר הכתוב לאהרן ולבניו, שאם פיגלו קרבן העולה במזיד חייבים לשלם,

וזה תלוי בדינים שמזכיר בפרשה זו, מה הם הדברים שדינם שאם עלו למזבח לא ירדו ומה הם הדברים שאם עלו ירדו, שהדברים שאם עלו ירדו חייבים לכהנים לשלם, כמו אם שחטוה בלילה או נשפך דמה וכיוצא, והדברים שאם עלו לא ירדו אינם חייבים לשלם, וזה דוקא אם כבר עלו, אבל אם עדיין לא עלו, שדינם שלא יעלו לכתחילה, חייבין לשלם, עכ"ד.

ויל"ע, מהא דאיתא בגיטין (נג, א), דאי אמרינן דהיזק שאינו ניכר לא הוה היזק, חיובו לשלם הוא רק מדינת דרבנן. וא"כ, איך שייך לומר שזהו ה'חסרון כיס' שנקט הכתוב, הלא פיגול הוא 'היזק שאינו ניכר'. [ראה אמרי בינה (הל' פסח סי' יב), ודו"ק]. (גליון קעו פרשת צו אות א)

תירוץ א. הכוונה למקומות שיש בהם חסרון כיס

הרמב"ן (כאן) עמד על הקושיה הראשונה, מהו החסרון כיס שיש לכהנים בקרבן עולה. וכתב שבאמת אין בכך חסרון כיס, ומה

שאמר רבי שמעון (תו"כ כאן א, א; וברש"י כאן) שביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס, לא מוסב על צוואה זו, אלא על מקומות אחרים שנאמר ענין זה, כגון לענין שמן המאור (להלן כד, ב), ולענין נתינת ערים ללויים (במדבר לה, ב).

והוסיף לבאר, שתנא קמא (בתו"כ שם) סבר, שבכל מקום שנאמר לשון 'צו', פירושו שרצה הכתוב לזרז באותו ענין, ולומר שענין זה נוהג מיד ונוהג לדורות. ואילו רבי שמעון חלק ואמר, שלפעמים לשון זה נאמר במקומות שאינם נוהגים מיד ולדורות, וזאת משום שיש בהם חסרון כיס.

תירוץ ב. הכוונה להבית כהן גדול

עוד ביאר הרמב"ן (כאן), שיתכן שנאמר כאן לשון 'צו', משום שיש בפרשה זו ענין של חסרון כיס לכהנים, במה שנאמר (פסוק יג) 'זה קרבן אהרן ובניו' [וראה מה שהוסיף בזה, וראה עוד בחתם סופר (כאן)].

תירוץ ג. הכוונה לאופן שלא עשה כרין

החזקוני (כאן) ביאר, שהחסרון כיס המוזכר כאן מתבטא בכך, שאם לא עשה את הענין כמשפט הראוי, צריך להקריב קרבן אחר, והראשון בטל ואבד, והרי זה חסרון כיס [וכן הביא הריב"א (כאן)].

ויש לבאר דבריו בשני אופנים: א. הכוונה היא שיש בכך חסרון כיס לישראל [כמבואר להלן בסמוך]. ב. ישנם אופנים שהכהן שלא עשה כדין צריך לשלם [כמבואר בשאלתנו].

תירוץ ד. כאן יש הוצאות בכל יום

הרע"ב (כאן) ביאר כעין זה, שיש כאן חסרון כיס בכך שצריך להקריב בכל יום עולה, וזוהי הוצאה גדולה. ולכן אף על פי שהזהיר על כך את ישראל בפרשת פנחס (במדבר כח, ב), ואמר 'צו את בני ישראל את קרבני לחמי' וגו', הזהיר אף כאן את אהרן במילת 'צו' שהיא זירוז [ועדיין יש להבין, מדוע צריך לזרז את הכהנים על כך, וראה בתירוץ הבא].

תירוץ ה. הכהנים יזרזו את ישראל

הצידה לדרך (כאן) ביאר כעין זה בשם מהר"ם יפה (לבוש האורה כאן), שזהו חסרון כיס לישראל, שאין להם הנאה מהעולה שכולה כליל. והזירוז שנאמר לכהן הוא, שיקריב אותה מיד, כדי שלא יתעצלו ישראל מלהביאה, או שיתחרטו [וכתב הצידה לדרך (כאן) שזהו דוחק גמור, משום שלא יתכן שיהיה ציווי בזירוז למי שאין לו חסרון].

תירוץ ו. יש צער גדול בדבר

הרא"ם (כאן) ביאר, שבפרשה זו יש צער גדול לכהנים, שצריכים לדאוג לכך שהאש תוקד כל הלילה עד הבוקר, וכן בלבישת הבגדים והפשטתם, שדברים אלו יש בהם צער גדול יותר מצערן של חסרון כיס, ועל כן צריך לזרז בהם יותר מעל של חסרון כיס, ומשום כך נכתב כאן לשון 'צו'. ומה שנקט רבי שמעון 'חסרון כיס' אינו בדווקא, אלא הוא הדין לכל מיני צער, ונקט 'חסרון כיס', משום שצערו גדול יותר מכל מיני הצער הבאים לאדם [וראה להלן (כג-כו) מה שיש לדון בדבריו].

תירוץ ז. יש עצלות בדבר

הכלי יקר (כאן) ביאר כעין זה, שאין זירוז אלא במקום שיש עצלות, ועל כן כאן שנאמרה מצוה להתעסק ביקידת אש כל הלילה עד הבוקר, יש לחשוש שמצד העצלה המצויה באדם, יבוא לידי תרדמה, ויקלקל הקרבן, ולכן הוא צריך זירוז [ויש לבאר לפי דבריו, ש'חסרון כיס' הוא רק דוגמא וכנ"ל].

תירוץ ח. מכאן שכהנים זריזים הם

עוד כתב הכלי יקר (כאן), שמכאן למדו חז"ל (שבת כ, א), שסתם כהנים זריזים הם, כי הכתוב זרזם כאן לדורות, שכולם יהיו מזורזים בעבודה, ויעבירו שינה מעיניהם, ויתעסקו בעבודה כל הלילה עד הבוקר [ויש להעיר, שבפשטות כוונת חז"ל באמרם (שם) 'כהנים זריזין הן', היא דווקא לזהירותם, וכפי שכתב רש"י (שם ד"ה אברים): שכולם היו בני תורה וחרדים ונזכרים. ואפשר שכוונתו למבואר בפסחים (סה, א) שהכוונה ל'זריזין' ממש, וכך אמרו שם: תניא, רבי יהודה אומר: כוס היה ממלא מדם התערובות, שאם ישפך דמו של אחד מהן נמצא זה מכשירו. אמרו לו לרבי יהודה: והלא לא נתקבל בכלי. מנא ידעי. אלא הכי קאמרי ליה: שמא לא נתקבל בכלי. אמר להן: אף אני לא אמרתי אלא בנתקבל בכלי. מנא ידעי. כהנים זריזין הן. אי זריזין אמאי משתפיק. אגב זריזותיהו דעבדי משתפיק].

תירוץ ט. יש מניעת רווח בדבר

הס"ז (דברי דוד כאן) ביאר, שבכל הקרבנות יש הנאה לכהנים, במה שמגיע לחלקם מן הקרבן, ואם כן בודאי שכל כהן יזרז בעבודת קרבנות אלו, שמא יקדמו אחר. אמנם בעולה שכולה כליל, ואין לכהנים חלק בבשרה, יתכן שהכהנים יתעצלו בה, ולכן נאמר בעולה לשון זירוז. והדבר נקרא 'חסרון כיס' מחמת מניעת הרווח, על דרך שאמרו 'המבטל כיסו של חבירו' (ראה

ירושלמי ב"מ פ"ה ה"ג). [וכיוצא בזה ביאר התורה תמימה (כאן הערה א).
ויש להוסיף, שאף שיש לכהנים את עור העולה, זהו רווח מועט].

תירוץ י. יכול להקריב קרבן אחר

הצידה לדרך (כאן) ביאר כעין זה, שכוונת הדברים היא, שאפשר שהכהן ירצה להקריב במקום העולה קרבן אחר, שיש לו זכות בו או בבשרו, ולכן יתעצל ולא יקריב עולה [שיש לו בה רק את העור], עד לאחר שיקריב כל שאר הקרבנות [וכעין זה תירץ קרבן אהרן (על ת"כ שם)].

לתשובות רבות נוספות, ותשובות מרנן ורבנן גדולי התורה בדורינו, ראה בקובץ 'עיון הפרשה' (גליון קפו).

כל הזכויות שמורות למפעל 'עיון הפרשה'. ניתן להשיג את הקובץ בבתי המדרשות, ובכתובת lyun1@iyun.co.il

הגרי"ש סטורץ שליט"א - לפרשת שמיני

גדר ב' חטאי העגל

זי"אמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת, ואיל לעלה, וגו'. ואל בני ישראל תדבר לאמר, קחו שעיר עזים לחטאת, ועגל וכבש בני שנה תמימים לעלה. ושור ואיל לשלמים, לזבח לפני ה', ומנחה בלולה בשמן כי היום ה' נראה אליכם'. (ט ב-ד).

איתא בתורת כהנים (שמיני, מכילתא דמילואים פ"א רמז ד): 'ושור ואיל לשלמים. לפי שנדמית עבירה לשני מינים, שנאמר (שמות לב ח) 'עשו להם עגל מסכה', ולהלן הוא אומר (תהילים קו כ) 'וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב'. יבוא שור ויכפר על מעשה שור. יבוא עגל ויכפר על מעשה עגל. תדעו שנתרצה המקום לכפר על עונותיכם, עבירה שאתם מיראים ממנה כבר נזבחה לפני המקום, שנאמר 'לזבוח לפני ה'.

והנה לכאורה מעשה חטא העגל היה מעשה אחד, והא גופא צריך ביאור כיצד נדמה מעשה זה לב' מיני עבירה. וצריך ליישב את הסתירה בפסוקים האם חטאו בעגל או בשור.

א. הקרבן אהרן (על התורת כהנים הנ"ל) ביאר, וז"ל: 'זוה שישאל כאשר עשו העגל, לא נתכוננו לעבוד העגל בעצמו שהוא מעשה ידיהם, אלא לצורת שור החקוקה במרכבתו יתברך, שהיא אחד מד' חיות המרכבה כונו לעבוד והם פני שור. והעגל היה לדעתם צורה אשר בה יחול שפע החיה הזאת שבעמדם לפני

העגל יכוננו לשור אשר במרכבה. ולפיכך נדמית עבירה זו לשני מינים, לעגל בעצמו שהוא עון אחד, והוא עשיית הצורה אשר הזהיר על זה האל יתברך באומר לא תעשה לך פסל וכל תמונה וגו'. והב' העבודה לפני שור אשר הוא צורת החיה אשר במרכבה. ולפיכך נדמית עבירה זו לב' מינים.

ולזה בעשייה קרא אותה דוד עגל (תהלים קו יט) [יעשו עגל בחורב ישתחו למסכה]. שנאמר 'עשו להם עגל מסכה'. וכשהזכיר התבנית אשר אליו כווננו, קרא אותו 'שור', וימירו את כבודם בתבנית שור'. ולזה הוצרכו לב' מיני כפרה, קרבן העגל על מעשה העגל, ושלמי שור על כוונת העבודה לפני שור. ומה נעים יבוא עם זה הבאתם השור לשלמים, לפי ששנאת האל יתברך ומלחמתו עמהם לא היה על העגל בעצמו, עם היות שחטאו בעשותם אותו, כי לא המירו כבודו בעגל, אלא בשביל פני שור אשר בו המירו כבודו יתברך, ולזה בבקשם השלום יקריבו לפניו השור'. עכ"ל.

ב. הפרי צדיק (שמיני ד"ה והנה מצינו) ביאר, וז"ל: 'והנה ישראל היה בידם חטא שוגג שעשו עגל מסכה. אך הערב רב הם כוונתם היה לעקור את כל אמונת ישראל מה' יתברך. וזה שנאמר וימירו את כבודם, כבודם היינו ה' יתברך, בתבנית שור אוכל עשב, שור שבקליפה אפי רברבי. וזה שנאמר יעשו עגל בחורב וישתחו למסכה, הוא מה שנאמר בתורה עשו להם עגל מסכה. וימירו את כבודם בתבנית שור וגו', זהו כפי כוונת הערב רב.

וזה שאמרו לפי שנדמית עבירה לשני מינים וכו'. יבוא שור ויכפר על מעשה שור, יבוא עגל ויכפר על מעשה עגל. והיינו אחר שהביאו עגל לעולה לכפר על חטא העגל, שנתכפרו מקודם על ידי עגל לחטאת של אהרן, והוצרכו

לעגל לעולה לתקן ולרצות על ידי הדורון. שמזה זכו לרוב חכמה התורה שבעל פה שזכו בלוחות שניות (שמות רבה פמ"ו רמז א; פמ"ז רמז ז).

הביאו שור לשלמים, דשלמים מורה שהגוף קדוש שיוכל לאכול מקדשי שמים, כמו שזכו אחר מכה עשירית, שהיה להם לפי שעה התגלות מכתר עליון, זכו לאכילת פסח. שאכילה בקדושה מורה שתיקנו שורש הפגם של הנחש שהיה באכילה. וזה יכפר על מעשה שור, שהיה חטא בשורש, כפי כוונת הערב רב וימירו את כבודם בתבנית שור, קליפת שור אריך אנפין דקליפה. וזה הכפרה לא הוצרך אהרן שכיון שהקריב העגל חטאת שלו, כבר זכה לאכילה בקדושה דכהנים אוכלים מבשר החטאת'. עכ"ל.

ג. ולחדד הדברים נראה שעבירה בשור היה וימירו כבודם בתבנית שור אוכל עשב, דענין כבוד הוא דבר מופשט שאינו נתפס במורגש, והכבוד מורה שיש תוכן פנימי מעבר לנראה בעין ובחושים ובהגשמה. ואותו הכבוד המירו בדבר מוגשם אוכל עשב.

והנה תפיסת ענין הכבוד האמיתי הוא דבר דק על דק עד אין נבדק, ואומות העולם אינם יכולים לתפוס את אותו כבוד יתברך, ולכן או שיכולים להבין בשכלם שיש כבוד שאינו בר תפיסה, או שנתפס בהגשמה ח"ו. ורק בישראל יש איזה אחיזה באותו כבוד ע"י הנבואה ורוח הקודש והשראת שכינה. ולכן הערב רב כשרצו לתפוס את אותו כבוד המירוהו בתבנית שור אוכל עשב, והגשימוהו לגמרי.

וענין זה הוא חטא אחר לגמרי מהחטא של המעשה גופא של העגל. ובאמת אהרן עצמו לא הביא שור, דלאהרן לא היה שום שייכות לחטא של ההגשמה.

ד. רבינו מאיר אבן גבאי (מגדולי מוסרי שרשרת הקבלה מגולי ספרד, הקדמת התולעת יעקב) כתב, שמקרבנו של אדם הראשון שהקריב שור מקרין לכפר על חטא עץ הדעת, נוכל להשיג את גודל חטאו, שהביא קרבן להשיב את אשר גזל, פני שור שבמרכבה.

ונראה שאף השלמים כאן לא בא כשאר קרבנות לכפר על מעשה עבירה, דמעשה היה בעגל, ולכפר על מעשה שייך רק בחטאת, או עולה לדורון לרצות. ולא שייך כפרה בשלמים. אך השלמים היה להשיב את הגזילה, דפגמו בפני שור של מעלה. ובהשבת הגזילה שייך גם בשלמים. ואדרבא בחטא העגל פגמו הערב רב בחלק ישראל במרכבה של מעלה. והשבת הגזילה הוא דוקא

ע"י שלמים שגם לבעלים יש חלק בהם. אך אינו כפרה על מעשה החטא, והכפרה על עצם המעשה היה בקרבנות העגלים שהביאו אהרן וישראל.

הגרי"ש חזקיה שליט"א - לפרשת צו

ברכת 'שהחיינו' על קרבן המנחה

"זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אתו עשירת האפה סלת מנחה תמיד מחציתה בבקר ומחציתה בערב" (ו, יג)
זה קרבן אהרן ובניו, אף ההדיוטות מקריבין עשירית האיפה ביום שהן מתחנכין לעבודה, אבל כהן גדול בכל יום, שנאמר מנחה תמיד וגו' והכהן המשיח תחתיו מבניו וגו' חק עולם וגו' (רש"י)

מבואר בקרא, שכהן הדיוט אסור להתחיל עבודתו עד שמביא מנחת חינוך, ומנחתו כמנחת כהן גדול בכל יום. והנה במנחות (עה, ב) איתא: היה עומד ומקריב מנחות בירושלים, אומר 'ברוך שהחיינו וקיימנו'. וצ"ב, מדוע מברך הכהן 'שהחיינו' כשמקריב בפעם הראשונה מנחת ישראל, הלא היה חייב להביא מנחת חינוך קודם שהתחיל את העבודה, וכיון שהביא מנחת חינוך שוב עתה אינה הפעם הראשונה שמקריב מנחה.

[ובשלמא לשיטת תוס' (שם ד"ה וכן. ובברכות לז, ב ד"ה היה) שפירשו דאיירי בכהן העומד על משמרתו, וכ"ד משמרות היו וכל שבת מתחדשת משמרה אחרת, א"כ כל משמרת אינה עובדת אלא שתי פעמים בשנה, וכיון שיש להם זמן קבוע, שפיר מברכים 'שהחיינו'. אמנם לפירש"י (הובא בתוס' בברכות שם) שמברך 'שהחיינו' רק בפעם הראשונה בחייו (וכן נראה לשונו של רש"י במנחות שם), צ"ב. וראה רש"י (ברכות שם) שפירש שהמברך 'שהחיינו' הוא הישראל המביא את המנחה. ולפ"ז א"ש. אמנם צ"ע קושיית

תוס' (שם) שמלשון הגמ' משמע שהכהן הוא המברך, וכן פירש"י להדיא (במנחות שם) שהכהן הוא המברך, ולפ"ז הדרינן לקושיין].

תירוץ א. מנחה שלו שלח ע"י אחר

בעמק הלכה (ח"א סי' ע') הקשה כן בשם בעל כלי חמדה, שהעיר מדברי הש"ס מנחות ע"ה היה עומד ומקריב מנחות בירושלים אומר ברוך שהחינו וכו' נטלן לאוכלן אומר המוציא, וברש"י שם ד"ה היה מפרש דמיירי בכהן שלא הקריב עדיין מנחה מימיו ולכן מברך שהחינו. וזה תמוה דהאיך אפשר שלא הקריב עדיין מנחה מימיו, הא ע"כ הקריב מנחת חינוך עשירית האיפה שלו בעת שנתחנך לעבודה, ואי דמיירי הכא באמת בכהן שמקריב עשירית האיפה שלו למנחת חינוך והוי פעם ראשון, זה אי אפשר דהא קתני נטלן לאכילה ומנחת כהן כולה כליל.

ומבאר דע"כ מיירי שעשירית האיפה שלו לא הקריב בעצמו רק שלח ע"י אחר, וע"כ הוי הקרבה זו שמקריב מנחת ישראל פעם ראשונה אצלו ולהכי מברך שהחינו, וא"כ מבואר דלא בעי דוקא שיביא בעצמו וגם ע"י אחר כשירה.

תירוץ ב. בכמה שלא הקריבו מנחת חינוך

בשו"ת דברי מנחם להגר"מ כשר ז"ל (ח"א סי' כו) כתב ליישב ע"פ מ"ש הצ"ח לפרש הדיוק בגמ' למה כתוב בירושלים, דאתי לאפוקי במה בשעת היתר במות ולבמת יחיד לא שייך משמרות עש"ה ובהגהות ר"י עמדין במנחות שם כתב, דמשו"ה נקט ירושלים דאף לדברי האומר יש מנחה בבמה מיהא מצוה ליכא, משא"כ במקדש בירושלים דמצוה היא. ולפ"ז יש מקום לפרש הברייתא ה' עומד ומקריב מנחות בירושלים בכהן שנתחנך ועבד בבמה, לר' יהודה דס"ל בזבחים (קיג.) ורבנן שם (קיז:) ובתוספתא במנחות (פ"ז טו). דאין מנחה קריבה בבמה, ובתוס' שם (קיז: וקיס:) כתבו דאף בבמת ציבור אינה קריבה, ולפ"ז א"א לכהנים להביא מנחת חינוך בבמה. ועובדים לכתחילה בלא מנחת חינוך.

תירוץ ג. כשנתמנה בשבת

עוד כותב בדברי מנחם דאפשר כהן שלא הקריב מנחת חינוך, היכא דמינוהו לכהן בשבת וכגון כהן גדול שהיה צורך למנותו בשבת, ומבואר בתורת כהנים שמנחה זו אינה דוחה שבת, ואם כן שפיר מצינו כהן שמקריב מנחה

ללא שהקריב מנחת חינוך.

תירוץ ד. מנחת חינוך אינה נוחגת לדורות

עוד כתב הדברי מנחם שם ליישב ע"פ מה שכתב רש"י במנחות (נא: ד"ה כהנים) כהנים הדיוטות, דכשכהן הדיוט נתחנך לעבודה באותו יום היה מקריב עשרון ל"א ביום המלואים היה כך אבל לדורות לא נוהג. ומבואר ברש"י שמנחת חינוך אינה נוחגת לדורות, ואתי שפיר מה שכתב בברכות שלא הקריב מנחה מימיו.

תירוץ ה. בדיעבד כשלא הקריב מנחת חינוך דעבודתו כשרה

בפנים מסבירות (גן אברהם סי' י"א בהערה) כתב ליישב ע"פ מה שכתב הרמב"ם (פ"ה מהל' כלי המקדש הט"ז) דאם עבד קודם שיביא עשירית האיפה וכן כהן גדול שעבד בכהונה גדולה קודם שיביא עשירית האיפה עבודתו כשירה. וא"כ יש לומר דהברייתא מיירי בכהן המקריב ועוד לא הביא מנחת חינוך דביעבד עבודתו כשרה והיא מנחת ישראל הנאכלת, ולכן קאמר שפיר נטלן לאוכלן. ומדוקדק בזה לשון הברייתא 'היה עומד ומקריב' דמשמע שכבר התחיל בעבודה דהוי דיעבד, וכמו שאיתא בפסחים (עב.) היה עומד ומקריב ונודע שהוא בן גרושה וכן חלוצה דהוי דיעבד, וכאן היה לו לומר המקריב מנחות בירושלים אומר שהחינו, ולמה נקט התנא היה עומד ומקריב דמשמע דיעבד, אלא ע"כ דאתי לאשמועינן דכהן שלא הקריב מעולם אינו מקריב בלא מנחת חינוך לכתחילה, לכך נקט היה עומד דמיירי בדיעבד.

תירוץ ו. מנחת חינוך לאו ליהנות ניתנה

עוד כתבו ליישב (תורת מיכאל סי' מט, רבבות אפרים) דמנחת חינוך לא מיקרי מנחה לענין ברכת שהחינו שהרי מקיים מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו, וכמו שכתב המג"א (סי' רכ"ג ס"ק ה') דעל ספרים חדשים אינו מברך דמצות לאו ליהנות ניתנו. ועי' במגן גיבורים (סי' רכ"ה שלטי גיבורים סק"ה) שהקשה הכא איך הכהן מברך שהחינו והרי מצוות לאו ליהנות ניתנו.

וא"כ מיישב שפיר דהכא הכהן שמקריב את מנחת החינוך שלו לא מיקרי שהקריב מנחה לענין זה, שהרי מצות לאו ליהנות ניתנו, ורק כשמקריב את מנחת ישראל שיש לו בזה הנאת הגוף שהרי אוכל מזה, לכן שפיר מברך שהחינו, ובאמת מיקרי שלא הקריב מנחת מעולם, כיון שמנחת חינוך לא חשיב דהוי מצותו ולא ליהנות ניתנו.

אוצר היסודות והחקירות

מרבתינו מעתיקי השמועה, בכל חלקי התורה מתוך הספר 'דרישה וחקירה', בעריכת יהושע לינטופ

עניני קרבן פסח

אסור להאכילו למומר

המאכיל כזית מן הפסח בין מפסח ראשון בין מפסח שני למומר לע"ז, או לגר תושב או לשכיר, הרי זה עובר בלא תעשה ואינו לוקה אבל מכין אותו מכת מרדות, וכן נכר האמור בתורה זה העובד אל נכר, ואין מאכילין ממנו לנכרי אפילו גר תושב או שכיר שנאמר תושב ושכיר לא יאכל בו (רמב"ם קרבן פסח פ"ט ה"ז).

האם הוא דין בקדשים, שקרבן זה אסור להאכיל למומר או לגר תושב. או שאין זה דין בקדשים, אלא דין מיוחד בפסח, שהרי בכל הקרבנות אין לאו כזה, ואפילו בחטאת ואשם שחמורים מקרבן פסח. משאלת משה (פסחים סי' לז ד"ה ונראה).

כל ישראל יוצאים בפסח אחד

דתניא, רבי נתן אומר: מניין שכל ישראל יוצאין בפסח אחד - תלמוד לומר ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים, וכי כל הקהל שוחטין, והלא אין שוחט אלא אחד. אלא מלמד שכל ישראל יוצאין בפסח אחד (פסחים עח, ב).

לדעת רבי נתן שכל ישראל יוצאים בפסח אחד, האם פסח כזה נחשב קרבן יחיד, או קרבן ציבור. חזון יחזקאל (פסחים סז, ז ד"ה ויט).

לא תשחט על חמץ

השוחט את הפסח בזמנו, והיה לו כזית חמץ ברשותו לוקה, שנאמר (שמות כג, יח) 'לא תזבח על חמץ דם זבחי', שלא יזבח הפסח והחמץ קיים.

אחד השוחט, ואחד הזורק את הדם, ואחד המקטיר את האימורין, אם היה ברשות אחד מהם, או ברשות אחד מבני חבורה שאוכלין פסח זה, כזית חמץ בשעת הקרבנות, הרי זה לוקה, והפסח כשר (רמב"ם פ"א מהל' קרבן פסח ה"ה).

האם הגדר הוא שבשעת הקרבת קרבן פסח, חל על המקריב דין השבתת חמץ, או שהוא מהלכות הקרבת קרבן פסח, שלא יהיה קרב על החמץ. חידושי הגמ"ל מאל"ף (ח"א סי' יז), הוצא כחצלת השקון (שמות עמ' תתלד), וראה מה שכתבו ששני הדברים נכונים.

לאחר חצות

הפסח אחר חצות מטמא את הידים וכו' אלמא מחצות הוה ליה נותר מאן תנא אמר רב יוסף רבי אלעזר בן עזריה הוא דתניא ואכלו את הבשר בלילה הזה רבי אלעזר בן עזריה אומר נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות אמר לו רבי עקיבא והלא נאמר חפזון עד שעת חפזון אם כן מה תלמוד לומר בלילה יכול יהא נאכל כקדשים ביום תלמוד לומר בלילה בלילה הוא נאכל ואינו נאכל ביום (פסחים קכ, ב).

מה שאין הפסח נאכל לאחר חצות [לפי רבי אלעזר בן עזריה], הוא מצד דיני קרבן פסח, אבל מצד דיני קרבן, נפסל רק בבוקר, ולאחר חצות אין דינו כקרבן פסול, אלא רק כפסח פסול, ודינו כמו פסח מבושל, ולכן אין לו דין נותר לגבי כרת עד הבוקר, שאז הוא נותר מצד דיני הקרבן וצריך שריפה.

חידושי הגמ"ל ר"ס ר"ס ר"ס (פסחים אות כא) זקס הגר"י זקס הגר"ח זכ"ח (פסחים עמ' כג).

מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון יעשה את השני שגג או נאנס ולא עשה את הראשון יעשה את השני אם כן למה נאמר טמא או שהיה בדרך רחוקה שאלו פטורין מהכרת ואלו חייבין בהכרת (משנה פסחים צב, ב).

מי שהיה טמא בשעת שחיטת הפסח שאין שוחטין עליו, או שהיה בדרך רחוקה, או נאנס באונס אחר, או ששגג ולא הקריב בראשון, הרי זה מביא

פסח בארבעה עשר לחדש השני בין הערבים, ושחיטת פסח זה מצות עשה בפני עצמו וזוחה את השבת שאין השני תשלומין לראשון אלא רגל בפני עצמו לפיכך חייבין עליו כרת (רמב"ם קרבן פסח פ"ה ה"א).

האם הוא דיחוי מהקרבה, כמו מי שהיה בדרך רחוקה, שהתורה דחאתו לפסח שני משום דין הטומאה שלו. או שהוא חלות פסול בקרבן, כמו שאר פסולי קרבן.

חידושי הגרי"ז (זנחיס כב, ז'ה הנה).

שתולים בבית ה'

טיפים בנושאי חינוך והתמודדות **הרה"ג רבי יחיאל פליסקין שליט"א**

ד] מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל

מגיד שיעור בישיבה לצעירים הציגו לו סנדקאות, והדבר יהיה כרוך באיחור של 10 דקות לשיעור היומי בישיבה, אמר הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, פשוט שאין לאחר את השיעור בשביל הסנדקאות.

לשאלת ר"מ בישיבה העורך ברית לבנו, אם לדחות את שיעור עיון של הבוקר לשעות אחה"צ, השיב הגרמ"ל: מצות תלמוד תורה כנגד כולם, אין להזיז את השיעור מן המקום ולא לשנות סדרי הישיבה, ואת הברית לעשות בשעה 2:00 אחה"צ (דרכי החיים ח"א עמ' קלז).

ה] מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל

מלמד היושב שבעה ל"ע, לאחר ג' ימים עליו ללמד תורה לתלמידיו, וכמו שכתב הט"ז [י"ד שפ"ד א'] שזה בכלל רבים צריכים לו שדוחה אבילות. ולא מהני להעמיד ממלא מקום, משום שממלא מקום אינו יכול למלא בשלימות את מקום המלמד, ואם כן יש בכך ביטול תורה. לפיכך מלמד שיוודע ומרגיש בעצמו שיוכל ללמד בזמן כזה ללא הפרעה ובריכוז מלא, עליו ללמד לתלמידיו אף בימי אבילות. ואמנם אם יש אפשרות שהתלמידים יבואו אליו הביתה ללמוד, והדבר לא יוריד מהריכוז שלהם [אולי בכיתות גבוהות], אזי לא הותר לו לצאת מביתו אלא התלמידים יבואו אליו.

מלמד שחלש מטבעו, עד כדי כך שבד' צומות אינו יכול ללמד בכלל, וצריך להביא ממלא מקום, לא יצום. למעט מתשעה באב שתשב"ר בטלים בו. ואף שמנהג העולם שתשב"ר בטלים אחה"צ בכל ד' צומות, הוא משום שכך הוא הטבע אצל כולם, שאינם יכולים ללמד יותר מזה, ובכך נתקן הצום, ואין לבטל הצום משום כך, אבל מלמד זה שחלש יותר מטבע העולם ואינו יכול ללמד כלל, אין לו לצום.

אין למלמד שיושב בכיתה, שיהיה עליו טלפון סלולרי זמין לשיחות [אפילו שהטלפון במצב 'שקט' ואינו עונה לשיחות, ורק רוצה לראות מי מחפש אותו] מלבד מצבים של פיקוח נפש. ואם הזהירו אותו ולא שמע, אפשר לפטר אותו [א"ה: עי' עוד מכתב גדולי ישראל בסוף ספר מצדיקי הרבים בחומרת ענין הפלאפונים למלמדים].

מלמד שסיים לאכול בחדר מלמדים, והגיע שעת סיום ההפסקה ועדיין לא בירך 'ברכת המזון', ואם יברך במקומו יאחר לכיתה, עדיף שיברך בכיתה עם התלמידים אפילו שיפסיד 'ברכה במקום סעודה' [שו"ע או"ח סי' קפ"ד ס"א]. אבל פשוט שחוב עליו להשתדל מאד שלא יגיע למצב כזה (הגר"נ קרליץ זצ"ל, ומצדיקי הרבים פרק י).

ולסיום, נצטט אדם חכם שאמר: תמיד כדאי לעשות קצת יותר ממה שהנך מחויב בכל תחום, כך אנשים ישמחו לעבוד עמך ולתת בך אמון. לתגובות, ולהצטרפות לרשימת התפוצה של הגר"י פליסקין, ניתן לפנות לכתובת

ymp803@gmail.com

חובת העקביות למחנכים על פי ההלכה

בסימן זה נביא פסקי הלכה והוראות מגדולי ישראל, ועל אף שאין מגמת ספר זה לקבוע הלכות, אמנם עיקר המטרה בזה היא להתבונן עד כמה גדולה החובה להתמיד ולהיות עקביים בעבודת הקדש.

א] רמב"ם ושולחן ערוך

כתב השו"ע (י"ד רמ"ה סעיף ט"ז): מלמד תינוקות שמניח התינוקות ויוצא או שעושה מלאכה אחרת עמהם או שמתרשל בתלמודו הרי זה בכלל ארור עושה מלאכת ה' רמיה לפיכך אין להושיב מלמד אלא בעל יראה מהיר לקרוא ולדקדק: הגה, ואין למלמד לנעור בלילה יותר מדאי שלא יהיה עצל ביום ללמוד וכן לא יתענה או לעצור במאכל ומשתה או לאכול ולשתות יותר מדאי כי כל אלו הדברים גורמים שלא יוכל ללמד היטב וכל המשנה ידו על התחתונה ומסלקין ליה.

מכיון שרוב העוסקים בחינוך הם שכירים, נעתיק בזאת מהרמב"ם הלכות שכירות (יג, ז): כדרך שמוזהר בעה"ב שלא יגזול שכר עני ולא יעכבנו כך העני מוזהר שלא יגזול מלאכת בעה"ב ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן ומוציא כל היום במרמה אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן שהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברך אותה וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה שנאמר ויפרץ האיש מאד מאד.

ב] מרן החזון איש זצ"ל

כאשר הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל ישב שבעה על אחד מקרוביו, נכנס אליו מרן החזו"א ואמר לו שיגיד שיעור גם בימי השבעה, מהנימוק שרבים צריכים לו, וממלא מקום לא יוכל להגיד שיעור כמו שהוא אומר (מעשה איש ח"ג עמ' ט).

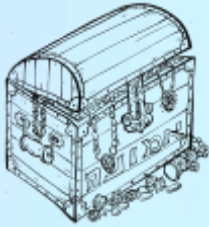
שאלה: מלמד בחיידר שנתאחרה השכמתו באונס, והתעורר בבוקר בשעה 8:00, כיצד ינהג עם מצות תפילת שחרית? תשובה: ידוע מהחזון איש שהיתה אצלו עובדה כזו, ואמר שעליו ללכת ללמד לתלמידים. המעשה היה עם מלמד בחיידר בירושלים (הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, דרכי החיים ח"א עמ' קלח).

ג] מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל

נשאל הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, במלמד שלגיסו נולד בן, והברית הוא בשעה שמלמד בתלמוד תורה, האם מותר לו לבטל תורה דרבים בשביל להשתתף בברית, ומסתבר שימצאו מישהו שיחליף אותו בתלמוד תורה, אבל מה ש"ממלא מקום" מלמד זה מוציא מהסדר הרגיל של הלימוד.

והשיב רבינו: האם זה יגרום לצער ע"י כך שלא תבוא לברית? והוסיף ואמר: לא צריך לבטל תורה לתשב"ר בשביל זה, הם יבינו שאתה מלמד ולא יכולת להגיע, ותוכל לבוא יותר מאוחר להשתתף בסעודה (שלמי מועד עמ' תקכ, בשם קונטרס ועלהו לא יבול עמ' כג).

מרגליות שאול

חיזושים ומכתבים מגדולי הדור | מתוך כתיבי הגאון הצדיק שאול מרגליות זצ"ל

לפרשת צו

בפרק ז' פסוק י"ב כתוב אם על תודה יקריבנו וגו'. ופרש"י אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו כגון יורדי הים וכו'. בשו"ע או"ח סימן רי"ט ס"ד מצינו גבי ברכת הגומל אם בירך אחד ואמר בא"י אמ"ה אשר גמלך כל טוב וענה אמן יצא. וכן אם אמר בריך רחמנא מלכא דעלמא דיהבך לן ואמר אמן יצא, ולא מצינו זאת בשאר ברכות.

והביאור בזה א"ל הגר"ז גולדברג (שליט"א) [זצ"ל] בהקדם הא דקי"ל דהמשביע את השני וענה אמן כמוציא שבועה מפיו דמי, ובר"מ בפ"ב ה"א מהל' שבועות כותב שדין זה הוא אפי' בהשביעו קטן לגדול. ויש לעיין מ"ש מהא דקי"ל לענין ברכות דרק במחויב כמותו יוצא ממנו יד"ח הא ע"י קטן שבידך לא יצא יד"ח אפי' בענה אמן. ויש ליישב דבשבועה מדבר לפלוני, ובזה שעונים ע"ז אמן אמרי' שמצטרף וחשיב כמוציא מפיו משא"כ בברכה אינו אומרה לשני דהא אין הנוסח אתה תברך את ה' ועונה ע"ז אמן אלא מברך לעצמו, ובזה לא סגי באמן ליחשב כעונה אי המברך לא הוי בר חיובא

דבר"ן ר"ה ז' ב' בדפי הר"ף מבואר דשומע כעונה הוי מדין שליחות, ואין שליחות לקטן, ולפ"ז י"ל ה"ה כאן בברכת הגומל שמברך לד', ומדבר על השני ועונה ע"ז אמן ה"ז חשיב כעונה מפיו.

לפרשת שמיני

בפרק י"א פסוק ל"ו כתוב אך מעין ובור מקוה יהיה טהור. ופירש"י מים המחוברים לקרקע אין מקבלים טומאה. אמר לי הגאון ר' זלמן נחמיה גולדברג (שליט"א) [זצ"ל] דבספר זכר יצחק חלק א' סימן נ"ו מביא דבגמ' יבמות מ"ז איתא שגר צריך לטבול במקוה שנדה טובלת בה. וקשה הא יש עוד טמאים דצריכים לטבול ומ"ט נקטו נדה. ועוד קשה מהו הקשר גר לנדה. ותירץ דבב"ק ס"ז ע"א איתא שמים שאובים פסול למקוה מדרבנן. והרמב"ם פירש דהגמ' איירי שרובו אינו שאובין, אבל אם רובו שאובין הוי פסול מן התורה. והטעם שמים שאובין פסול למקוה הוי כיון שמים שאובים מקבלים טומאה, וא"כ המים אין יכולים לטהר אדם שהטמא מטמא אותם משא"כ במים המחוברים לקרקע אמרה תורה שלא מקבלים טומאה ואם כן מטהרים את הטמא. וכל זה בטבילת טמא, מיהו גר שטובל אינן משום טומאה אלא דיש דין לטבול ואז יכול מן התורה לטבול ברובו שאוב. וה"ה הוי בנידה כלפי בעלה, דהאיסור אינו משום טומאה אלא מחמת דבר אחר כמו שכתבו התוס' בב"ק דף י"א ע"א ד"ה דאין, דלא אמרינן ספק ספיקא ברה"י טמא באשה לבעלה כיון שאינו משום טומאה שסגי מן התורה לטבול ברוב שאובין. מיהו מדרבנן גם בהם צריך שלא יהיה רוב שאוב.

דבר הלכה - לפסח

א. דנו הפוסקים אם מותר לתת תרופה של חמץ לקטן באופן שאינו פיקו"נ, דהרי יש כאן איסור ספיה בידיים, ובמג"א [מובא במשנ"ב סימן שמג] מתיר ע"י עכו"ם וכמו שמותר לתת לקטן ביוה"כ בידיים. ומבואר מדבריו שע"י ישראל נמי היה מותר לתת אלא דעדיף שלא יתעסק בזה דחיישינן שמא יבוא לאכלו. ובשו"ע הגר"ז סימן ת"ן כותב שאם אין עכו"ם יתנהו ישראל בעצמו. והא דליכא בזה איסור ספיה [דהרי אף בעכו"ם יש איסור ספיה כמש"כ בשו"ת חת"ס אר"ח סימן פ"ג שהנותן נבילה ע"י עכו"ם הוי ספיה בידיים] פי' בספר תוספת שבת שזה איסור זמני וליכא איסור ספיה בכה"ג.

והעיר הגר"י קנר שליט"א דהרי בסימן תמ"ח סעיף ו' נפסק דאסור להאכיל בהמת הפקר חמץ לפי שע"ז נהנה מהחמץ, וא"כ ה"נ נימא שיהיה אסור לתת לתינוק לפי שנהנה שאוכל. ובשעה"צ שם מביא נידון אם זה מה"ת או מדרבנן, וא"נ שזה מדרבנן א"ש שהתירו לצורך קטן אך אי נימא דהוה מדאורייתא, צ"ע.

י"ל"ע איך ממנים שליח למכור חמץ אם אח"כ ילך המשלח לקנות עוד חמץ הא הוה דשלב"ל. ובמהר"ץ חיות ב"מ דף ט"ז בדין האומר לאחר שדה זו לכשאקנה אמכרנה לך לא אמר כלום, מקשה מ"ט נקטה הגמ' שדה זו הא הך דין שייך גם בשדה סתם. ותירץ דקי"ל כל שבידו לאו מחוסר מעשה דמי וא"כ שדה זו לא הוה בידו דאולי לא ימכרנו לו משא"כ שדה סתם חשיב כבידו. וא"כ ה"נ בקניית חמץ לאחר מינוי השליח לא חשיב דשלב"ל דהוה בידו לקנות. אך המהרצ"ח מביא שיטת המהר"ם דאפילו בסתמא חשיב דשלב"ל. וע' בשו"ת עונג יו"ט שבקנין מועיל שזה ע"י חצירו שרוצה לקנות

ב. על הד' כוסות מברכים בופה"ג על כל כוס וכוס, וי"א משום שכל כוס הוה מצוה בפנ"ע אך הרא"ש בערבי פסחים סימן כ"ד מקשה על זה דלגבי תפילין מברכים ברכה א' ומסתמכים על זה לענין תש"ר ותש"י אף דהוה ב' מצוות ולא אמרינן שצריך לברך ב' ברכות, וע"כ חולק הרא"ש ונוקט שאין מברכים בליל פסח אלא ברכה א' על כל ד' כוסות. וי"א שהטעם שמברכים בופה"ג על כל כוס הוי לפי שיש הפסק של ההגדה שאסור לשתות באמצע כ"כ הרמב"ן במלחמות בפסחים כ"ד א' בדפי הר"ף.

ושמעתי מהגר"י קנר שליט"א שיש נפק"מ להלכה בין הטעמים דבסימן תע"ג ס"ו כתוב שמי שאכל כזית כרפס לא יברך אחריו בורא נפשות כיון שברכת הכרפס פוטר את המרור ואם יברך בורא נפשות זה לא יפטר, והגר"א ס"ל שלרמב"ן דס"ל שההגדה הוי הפסק וא"כ לא פוטר הבופא"ה של הכרפס את המרור, וחייבים לברך ולא כהכרעת השו"ע.

וכל זה הוי להגר"א שנקט לעיקר הטעם שמברכים על כל כוס שזה הפסק אבל המג"א נוקט לעיקר הטעם מברכים על כל כוס שזה מצוה בפנ"ע וא"כ אין כאן הפסק ויכול ליפטר ולכן לדידן לא מברכים בו"נ.

ולהגר"א מה שלא מברכים על המרור בופה"א הוי שהברכת המוציא פוטרתו וכמו כל דברים הבאים מחמת הסעודה, והשו"ע שלא פוטר שהמרור לא בא ללפת את הפת אלא הוי מצוה, וא"כ לא הוה כדברים הבאים מחמת הסעודה.

ג. ה"ט"ז בסימן תע"ד ס"ק א' כותב דלדידן שמברכים על כל כוס בופה"ג יכוון בכוס ראשון שלא להוציא כוס השני, והפמ"ג כותב שלפ"ז בכיון לפטור צ"ע אם יכול לברך. וצ"ע בזה דלטעם שצריך ברכה על כל כוס הוי משום הפסק א"כ אפילו כיון לפטור לא יפטר, ולטעם שכל כוס הוי מצוה נמי י"ל שיש תקנה לברך על כל כוס ולא יעזור מה שמכוין לצאת בכוס א'.

ד. הנה לפי השיטה הנ"ל שההגדה לא הוי הפסק והטעם שלא מברכים בופה"א על המרור כיון שהבופה"א של הכרפס פוטרתו, יש לדון האם צריך לכיוון בהדיא על המרור או שאפילו בסתמא יוצא, ובכה"ג שיש לפנינו מרור אפילו בסתמא דעתו על המרור, ואם אין לפנינו, לפמש"כ באו"ח סימן ר"ו לכתחילה צריך לכוון בהדיא להוציא ואצלנו שיש קצת מרור בקערה י"ל

שכלפי הבעל הבית חשיב שזה לפניו אבל לשאר המסובים שלא יכולים לאכול מזה י"ל שחשוב שאין לפניו וא"כ יצטרכו לכוון בהדיא לפטור. כתוב בפרשת בשלח בראשון בארבעה עשר לחודש בערב תאכלו מצות עד יום האחד ועשרים לחודש בערב. וכתב בתרגום יהונתן "וברמשא דחמסר תיכלון פטירי עד יומא דעשרין וחד לירחא ברמשא דעשרין ותריי תיכלון

חמיעי". ויל"ע מה בא לומר בהאי סיפא שבעשרים ותרי מותר לאכול חמץ, הרי פשיטא שבכלות זמן איסור חמץ מותר להם לאכול חמץ. ויש לומר שבפנים יפות מבואר שלפני מתן תורה היה הלילה הולך לאחר היום ואם כן הו"א שעדיין יהא אסור לאכול חמץ בליל כ"ב, על זה בא התרגום לומר שכבר בליל ב"כ מותר לאכול חמץ.

ביאורי תפילה

כוונות על דרך הפשט בתפילה, מתוך הספר 'תפילת כל לב' הר"ג רבי אריה יהודה פרידנר שליט"א

מוסף ליום א' של פסח

וּבַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ פֶּסַח לַה'

לשון פסח לה' הוא על פי הפסוק בפרשת פנחס [במדבר כ"ח טז] בארבעה עשר לחדש בין הערביים פסח לה'. וצ"ב מדוע לא נאמר כמו בשאר קרבנות והקרבתם ואפשר לומר היות וקרבת פסח נקרא על שם הפסיחה שפסח [הדילוג שדילג] ה' על בתי ישראל במצרים רמז כאן שליל פסח הוא ליל שימורים לכל הדורות כלומר גם היום פסח לה' שהוא שומר על ישראל מן המזיקים ולכן שינה את הלשון ולא כתב והקרבתם פסח.

וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה חָג

מקריבים קרבנות המיוחדים למועד זה.

שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת יֵאָכֵל

צ"ב מדוע מזכיר כאן במצוות קרבנות היום את מצוות אכילת מצה ועוד צ"ב מדוע רק כאן משא"כ בסכות לא מזכיר מצוות ארבעת המינים ושיבה בסוכה ואפשר לומר היות וקרבת פסח הקרב ביי"ד מצוה לאכול בליל ט"ו ביחד עם מצה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו. ונראה לומר שכונת הפסוק על הדין שמובא ברמב"ם שבנוסף למצה הנאכלת עם הקרבן יש מצוה אחרת של כזית מצה וכדי שלא יחשבו שהוא אותו כזית, כתב מצות יאכל במצוות השייכות לט"ו לומר שהיא מצוה נפרדת ממצת הפסח שבא ביי"ד.

הרמב"ם בסוף הלכה ו' אומר, כורך מצה ומרור ומברך על שניהם ברכה אחת ואם אכל כל אחד בנפרד מברך שתי ברכות. ומקשים המפרשים דין כורך שהביא הרמב"ם הוא כהלל היינו שחושש לדעתו שצריך לאכול את המצה והמרור בכריכה על פי הפסוק על מצות ומרורים יאכלוהו, א"כ איך מועיל כשאכל בנפרד שלא כהלל. ותירץ "הלחם משנה" שהרמב"ם סובר שצריך את שניהם גם כורך מצה ומרור וגם מצה ומרור בנפרד וכונת הרמב"ם שאומר אם אכל בנפרד לענין הברכות שאם ברך על כל דבר בנפרד עולה הברכה גם על כורך. ולפ"ז נראה שהרמב"ם חושש גם לדעת ר' יוחנן בגמ' בפסחים האומר שדעת חכמים החולקים על ב"ה היא דווקא לאוכלם בנפרד [רשב"ם]. ומשמע בגמ' שישוד המחלוקת בין ב"ה לחכמים היא האם מצוה מבטלת מצוה כי טעמו של הלל הוא שאין מצוות מבטלות זו את זו א"כ משמע שדעת חכמים היא שמצוה מבטלת מצוה. וההסבר במצוה מבטלת מצוה היא שהמרור מבטל את טעם המצה וצ"ב לפי ר"י מה יסוד המחלוקת בין הלל לחכמים הרי המציאות היא שמרגישים את הטעם אלא בפחות חדות ויחודיות. ואפשר להסביר על פי השאלה המפורסמת והיא, מה הסיבה לאכילת מצה בליל הסדר. מחד גיסא כתוב בהגדה של פסח מצה זו שאנו אוכלים על שום וכו' ולא הספיק בצקם להחמיץ ומאיך הציווי על אכילת מצה הוא ביחד עם הציווי על קרבן פסח לפני הענין שלא הספיק בצקם להחמיץ. וכך גם משמע בתחילת ההגדה שאומרים הא לחמא עניא די אכלא אבהתנא בארעא דמצרים. ונראה לתרץ שאכן יש שני סוגי אכילת מצה האחד כנגד המצה שהיתה בזמן השיעבוד שמצה היא לחם עוני כפירוש לחם עניות שנותנים לעבדים והשניה מצה שהיתה בזמן שגורשו ממצרים שלא הספיק בצקם להחמיץ והיא מצה של חרות. ומעתה, הלל הסובר שצריך לאוכלם בכריכה אחת כי על ידי כך יש במצה גם את מצת העבדות וגם את מצת החרות. העבדות על ידי כריכה במרור שהוא זכר ל"וימררו את חייהם" והחרות על ידי כריכה בפסח שהוא כנגד החרות, שהרי בלקיחת הקרבן והקרבתו יצאו מהשיעבוד. כי בלקיחת הקרבן וכו"ש בהקרבתו יצאו מתחת פחד ושעבוד מצרים. ואילו חכמים לפי ר' יוחנן הסוברים שצריך לאוכלם דווקא בנפרד סוברים שהיות והמצה עצמה היא גם משום עבדות וגם משום חרות אם יכרוך את המצה עם המרור והפסח לא יהיה ניכר שיש בגוף המצה את שני הדברים כי יראה שזכר העבדות היא מכח המרור וזכר החרות מכח הפסח.

ולפ"ז נסביר שהזכירה התורה אכילת מצות בתוך מצוות יום החמש עשרה לרמוז על כך שמצוות מצה שייכת גם ליום חמשה עשר שבו יצאו ממצרים כנגד החרות ואינה רק לחם עוני זכר לעבדות.

בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ

קדשהו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה ובתפלה [רש"י]. הקדים מאכל ומשתה לתפלה כי במועדים מגיעים לקדושה דרך השמחה מהנאה גשמית

של אכילה ושתייה. שיש בכח המועד להעלות את החומר ולהגיע דרכו לתכלית שהיא שמחה רוחנית. וכמו שפירש "הכלי יקר" מדוע הזהיר יצחק את עשו במיוחד על הגזל אז וז"ל בפרשת תולדות [בראשית כ"ז ג'] ונראה לפי שעל ידי מטעמים אלו חשב יצחק שיחול עליו רוח הקדש מתוך שמחה וחשב שאם יביא מן הגזל לא תחול השכינה במקום שהוא מצוי. ודרגת המועדים הם מעין דרגת יצחק שיכול ע"י שמחה ממטעמים להגיע לרוח הקדש.

כָּל מְלֶאכֶת עֲבוּדָה לֹא תַעֲשׂוּ

אפילו מלאכות החשובות לכם עבודה וצורך שיש חסרון כיס בבטלה שלהם כגון דבר האבד [רש"י] ומוסיף כך הבנתי מתורת כהנים דקתני יכול אף חולו של מועד יהא אסור במלאכה ת"ל וכו'. כלומר מדובר על מלאכה שמותרת

בכל המועד שהיא דבר האבד היא אסורה ביום טוב.

וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה עִלָּה לַה'

צ"ב בהוספת המילה אשה שאינו נמצא במוסף ראש חדש. ואפשר לומר דהיות וכונת המילה לאישה היא לשם האש שכשישחטנו יהא שוחטו לשם האש [רש"י ויקרא א' ט] והואיל וברגלים יש ריבוי קרבנות שלמים שבהם רק האימורים אשה ורוב הקרבן אינו לשם האש שהשר נאכל לכהנים ולבעלים הוצרך להזכיר ברגלים דווקא, שהעולה כולה צריכה כוונה לשם האש.

פְּרִים בְּנֵי בְקָר שְׁנַיִם

כנגד אברהם שנאמר ואל הבקר רץ אברהם [רש"י] וצ"ב א"כ מדוע אינו מביא שלושה פרים שהרי בפסוק ואל הבקר וכו' אברהם הביא שלושה פרים כדי להאכיל את שלושת האנשים כל אחד לשון בקר [רש"י] ואם כנגד אברהם עצמו ולא כנגד הפרים שהביא יביא רק אחד.

נראה להסביר מדוע שני פרים שהרי מצינו בקרבן הנשיאים שהביאו בחנוכת המשכן פר אחד לעולה כנגד אברהם, שנאמר ואל הבקר רץ אברהם. ולשלמים הביאו שני פרים כנגד משה ואהרן שנתנו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים. כלומר שלמים נקראים על שם שמימים שלום ולכן הם כנגד משה ואהרן שמימים שלום. והואיל וכאן הפרים הם לשלמים ולא לעולה מביאים כמספר פרי השלמים שהביאו בחנוכת המשכן וע"י כך יהיה גם כנגד משה ואהרן. כלומר סוג הבהמה הוא כנגד אברהם ע"פ הפסוק ואל

שלם בכל מביאים את הקרבן הבא כנגדו במספר שלם היינו שבע שנחשב לשלם כי בשבעה ימים נבראו שמים וארץ ויש עוד כמה שביעיות ואמר הדעת זקני מבעלי התוס' כי הקב"ה אוהב שביעיות כגון שלקח את חנוך שהיה דור שביעי וכן שבת וכן שבעה רקיעים וכן שמיטה וכן יובלות. ואולי בגלל ששבע הוא המספר המורה על השלמות.

תמימים יהיו לכם

כפי שכתבתי למעלה תמימים פירושו הקרבנות יעשו אתכם תמימים. ובפסח הוסיף יהיו לכם משא"כ בסכות כתב רק יהיו ובחול המועד רק תמימים ובשבעות כלל לא. כי בפסח התורה וכן בתפלה מזכירים ביחד את קרבן פסח ב"ד לחודש הראשון ואת מוספי חג הפסח שבחמשה עשר לחודש הראשון ובגלל ריבוי המינים מרבים במילים המשייכות את הקרבן למקריבו. ובשאר מועדים נסביר במקומם.

מחודדים בפיו

חידונים על פרשיות השבוע והמועדים **הרה"ג רבי מנחם אלינגר שליט"א**

וכן מהרה"ג רבי ישעיהו גלינסקי שליט"א, לעילוי נשמת מרת זיוה בת רבי אליעזר הכהן ע"ה

הרה"ג רבי מנחם אלינגר שליט"א

חידון לפי סדר א-ב לפרשת צו

- א. סמוך- בצד (ו, ג)
- ב. פשתן (ו, ג)
- ג. תרגום של כליל (ו, טז)
- ד. אפר- שריפת בהמות (ו, ג)
- ה. פעולה ראשונה, שנעשית בקרבן מנחה (ו, ז)
- ו. מלה המוטעמת בשלשלת (ח, כג)
- ז. מעבודות הקרבנות (ז, ב)
- ח. אסור באכילה ומותר בהנאה (ז, כד) יבשה (ז, י)

- ו. "ושיבחו" את ד', בלשון התורה (ט, כד)
- ז. מקבל טומאה, אחרי שירטב (יא, לח)
- ח. חק לכהנים, מתוך הזבח (י, יד) ממני הארבה (יא, כב)
- ט. הכהנים מבדילים ביניהם (י, י)
- י. שפך- רוקן (ט, ט)
- כ. רחצו אותם לפני ההקטרה (ט, יד)
- ל. לקפוץ (יא, כא)
- מ. מכשיר הזרעים לקבל טומאה (יא, לח)
- נ. מבני אהרון (י, א)
- ס. כיצד נקרא בתורה, "שתי מתנות שהן ארבע" (יח, ט)

הרה"ג רבי ישעיהו גלינסקי שליט"א

חידות על סימני הסדר

1. איזה אותיות חסרות בסימני הסדר?
2. איזה מסימני הסדר יש בהם אותיות כפולות?
3. כל השנה ובפסח מברכים עליו ברכה אחת ובליל הסדר, שתי ברכות.
4. אם תשנה אחד מאותיות מסימני הסדר, תקבל שם ספר הלכה ידוע.
5. אחד מסימני הסדר, שנה ניקוד אחד מארבע רוחות השמים, בחשהו - התפזר.
6. אחד מסימני הסדר, שנה ניקוד - שם תנא.
7. איזה סימן מסימני הסדר הוא גם אחת מארבע וגם שם מדבר?
8. אחד מסימני הסדר, החלף אות, קשור לעבד עברי.
9. אחד מסימני הסדר מופיע גם במגילת אסתר.
10. אם תבחש אחד מסימני הסדר תקבל אחד מ-12 ואם תבחשהו - אין לו יד.
11. אחד מסימני הסדר, החלף אות ובחש, אחד מסימני הסדר.
12. שם מסכת בקערה.
13. איזה אות מא"ב מופיעה הכי הרבה פעמים בסימני הסדר?
14. אחד מסימני הסדר, שנה ניקוד - עושים סימן אחד לזכרו.
15. מילה בארמית ששייכת לאחד מסימני הסדר ונמצאת בתשובה לבן הראשון. [פסחים קיט:]

- ט. לא טמא (ז, יט)
- י. יותז (ו, כ) מחלקי הבהמה הקרבים (ח, טז)
- כ. בשלמות (ו, טז)
- ל. ד' "עשה" עם החזה והשוק של שלמים (ז, לד)
- מ. בגד מותאם למדת האדם (ו, ג) כלי לטיגון עמוק (ז, ט)
- נ. כינוי לציץ (ח, ט)
- ס. אהרון ובניו עשו על הקרבנות (ח, יד)
- ע. שוחטים את האשם "במקומו" (ז, ב)
- פ. הוריד מעצמו, הסיר (ו, ד)
- צ. לשון זירוז (ו, ב)
- ק. החלב שעליו, קרב (ח, כה)
- ר. עליו סמכו אהרון ובניו (ח, יד)
- ש. ממתנות הכהונה (ז, לג)
- ת. חלק בגוף, עליו נתן משה מדם קרבנות המילואים (ח, כד) "יביארו" בלשון נקבה (ז, ל)

לפרשת שמיני

- א. בני אהרון הנותרים (י, יב)
- ב. נטמאים עם האדם, במשא נבילה (יא, כה)
- ג. סימן הטומאה של החזיר (יא, ז)
- ד. מהעופות הטמאים (יא, יט) + חצי התורה בתיבות (י, טז)
- ה. אהרון עשה עם החזה ושוק (ט, כא)

דיבורים טובים

הלכות לשון הרע ורכילות לילדים, נערך עם איורי הרב יונתן גרשטין שליט"א

מתוך החוברת 'דיבורים טובים' - להשיג במודיעין עילית בטלפון 054-850-9977

המדור נועד לעורר את לב המעיינים, לענין הלכה למעשה יש לשאול מורה הוראה מוסמך

ה. 'אוצר היסודות והחקירות' - חקירות ויסודות מרבתינו מעתיקי השמועה, מסודרים לפי סדר הא-ב. מתוך הספר 'דרישה וחקירה' בעריכת יהושע לינטופ.

ו. 'מרגליות שאול' - חידושים והתכתבויות מגדולי הדור, מכתבי הגאון הצדיק שאול מרגליות זצ"ל. באדיבות בני משפחתו שיבדלחט"א, והרה"ג רבי מרדכי שמחה ברנט שליט"א.

ז. 'מתיקות השבת' - דרשות, פנינים, משלים וסיפורים, בענייני שבת, מתוך סדרת הספרים הנפלאה 'ומתוק האור', מאוצרו הגדול של הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א.

ח. 'שתולים בבית ה' - עניני חינוך, מהרה"ג רבי יחיאל פליסקין שליט"א.

ט. 'ביאורי תפילה' - כוונות ופירושים על דרך הפשט בתפילה, מתוך הספר 'תפילת כל לב', מאת הרה"ג רבי אריה יהודה פרידנר שליט"א.

מדורי הפרשה:

י. 'אוצרותיהם אמלא' - פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא', מדרשותיו של מגיד המישרים הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א.

יא. 'פניני פרשת השבוע' - פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'פניני פרשת השבוע', מאת מגיד השיעור הרה"ג רבי אשר קובלסקי שליט"א.

יב. 'עשרה מי יודע' - קושיה בעניני הפרשה עם עשרה תירוצים, מתוך 'קונטרס התשובות' בקובץ 'עיון הפרשה' [וכל הזכויות שמורות להם], בעריכת יהושע לינטופ. ועוד שותפים על הפרשה מהרבנים הגאונים: רבי יהודה שמחה סטורץ שליט"א, ורבי שלום חזקיה שליט"א.

יג. 'זוארטים וסיפורים' - לשולחן השבת והחג, מהרבנים הגאונים: רבי שלמה קולדצקי שליט"א, רבי ברוך רובין שליט"א, רבי חיים איזנבאך שליט"א.

יד. 'מחודדים בפוך' - חידות לפרשת השבוע, מהרבנים הגאונים: רבי ישעיהו גלינסקי שליט"א, ורבי מנחם אלינגר שליט"א.

טו. 'סיפור ושאלה בצידו' - לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פירוש רש"י, מתוך העלון 'האיחוד בחידוד'. פתרון החידה מובא בגליון הבא.

טז. 'דיבורים טובים' - הלכות לשון הרע ורכילות, בעריכת ד. ל. ע"פ איורי הרב יונתן גרשטין שליט"א.

הקובץ כולו מעוטרי באיורי המאייר התורני הנודע הרב יונתן גרשטין שליט"א, תשואות חן לו.

© כל הזכויות שמורות לעורך, ולשאר המחברים לפי הענין. אסור להעתיק חלקים מקובץ זה ללא רשות מפורשת בכתב [ניתן להעתיק הקובץ בשלימותו].

הקובץ לעילוי נשמת

מרן רבינו אהרן יהודה ליב שטינמן ב"ר נח צבי זצ"ל □ מרן רבינו שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל □ מרן רבינו ירחמיאל גרשון אדלשטיין ב"ר צבי יהודה זצ"ל □ מו"ר הגאון רבי ברוך ויסבקר ב"ר משה זצ"ל □ מו"ר הגאון רבי אברהם סטפנסקי ב"ר מיכאל זצ"ל □ הרה"ג ר' שאול חיים דב מרגליות ב"ר ישראל שלמה פייבל זצ"ל □ סבי הרה"ג ר' דב יצחק הכהן לינטופ ב"ר שמואל פרץ זצ"ל □ סבתי מרת יוכבד ע"ה ב"ר אריה זצ"ל □ סבי הרה"ג ר' אהרן דוד הכהן מלאכי ב"ר חיים יצחק זצ"ל □ סבתי מרת רבקה ע"ה ב"ר אברהם יששכר זצ"ל □ בניהם הרה"ג יעקב ודב שלמה מלאכי זצ"ל □ סבתי מרת מרים ע"ה ב"ר משה זצ"ל □ סבי הרה"ג ר' עמנואל פילץ ב"ר יצחק מרדכי זצ"ל □ סבתי מרת מלכה פילץ ע"ה ב"ר אברהם זצ"ל □ מרת אינא רבקה ולדנברג ע"ה ב"ר משה זצ"ל □ הרבנית רחל גנס ע"ה בת הר"ר יוסף זצ"ל □ הרה"ג ר' משה מונק ב"ר אליקים ישראל זצ"ל □ מרת אלישבע מונק ע"ה ב"ר נפתלי הלוי זצ"ל.

אסור לשמוע לשון הרע, גם אם לא מאמינים למה ששמעו.

2 חוצים סיבוב בכרכרה שלי? אני אעשה לכם הנחה!...

4

ששש... תעצור הרגע! זה לשון הרע, אנחנו לא מוכנים לשמוע!!

3 אני רכבתי פעם על חמור וכמה ילדים שהיו שם דחפו אותי. זה היה מנדי ואבי ו-

אודות הקובץ וזכויות יוצרים

קובץ זה יוצא לאור בס"ד מדי שבועיים, ומופץ בעיקר בדוא"ל, ובו ט"ז מדורים:

מדורים מגדולי ישראל, וענינים שונים:

- א. 'אורות אילת השחר' - עובדות והנהגות ותשובות, ממרן ראש הישיבה הגאון רבי אהרן יהודה ליב שטינמן זצוק"ל, מסדרת הספרים 'כאיל תערוג'.
- ב. 'חיים של תורה' - שו"ת ממרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל. חלק ניכר מהדברים מתוך סדרת הספרים 'מועדי הגר"ח', בעריכת הרה"ג רבי מתתיהו גבאי שליט"א. המדור באדיבות מכון גם אני אודך, בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א.
- ג. 'הדרכות וחיזוקים' - ממרן ראש הישיבה הגאון רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוק"ל, מסדרת הספרים 'דרכי החיזוק'.
- ד. 'מתיקות התורה' - חידודי הלכה ועובדות הלכתיות, ממרן עמוד ההוראה רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, מסדרת הספרים 'חשוקי חמד'.